

ס פ ר

שְׁפָת יִתְּר

להחכם האלקי רבי אברהם בן עוזרא זצ"ל

להציג את באורי רבנו סעדיה גאון זצ"ל מן ההשנות אשר השיג
עליו המדריך הקדמון ר' אדונים הלי הנודע בשם دونש בן
לברט. ובסיוף הספר נליה ספר הצחוק שני שירים נחמורים
על שוק השaq, האחד מהר"א בן עזרא והשני לה"ר מנשטור
בן חייא נהם עדן.

ובראש הספר דבר אל הקורא מתחכם המליעץ נאור הלי לעתרים.

עם

תולדות בן עוזרא

מן הצעיר

דובערוש בן אלכסנדר טורש

ווארשא

ברפום דובערוש טורש. נאעוווקי 39

Сеферъ „СФАСЪ ИЕСЕРЪ“

т. е. КРИТИКА

Соч. АВРАМЪ АВЕЙНЪ ЭБРО

נדפס מחדש ע"י הוצאת מקור בע"מ
ירושלים, תש"ל

Дозволено Цензурою.
Варшава, 29 Июля 1895 года.

אמר הצעיר הכותב : להקל על המעיין למצוא דברי חפץ לספר הנכבד הזה, סדרתי לוח מורה מקומ מכל הפסוקים והענינים המבאים בו, ועשיתי בהם סימנים למען יכול למצוא בנקול מבוקשו, ותברכני נפשו.

		בראשית	
לפקיעת	ק"ג	עלף צפיה	כ"ט
לע' שערוס	ס"מ	גנוּחֵי יוֹסֵס	ו"ג
פלעתה חוֹזֶן	ע"ז	ונחלמל מה ננד	ו"ג
לו אנטה לנטוֹס	ק"ה	זגדני	כ
יְהוָשָׁעַ		גמתק	ו'
סגולון סגוליות	ק"ע	וחלה	פ"ה
טלייס קלוֹטִים	ק"ה	כנלה לוץ	ע"ט
שְׂטוֹאָל		כי יכל טילה	נ"ח
כלו נצית	קמ"ב	סוסה	קמ"ז
וילמר נד	קכ"ג	עקליו פול	קמ"ו
דרכ טאלן חמוץ	ס"מ	שְׁפָות	
טְלִבָּם		שפטנות	ק"ג
כמול נצע	ק"ה	בלבב לא	ק"ג
יְשֻׁעִיהָ		נערמו	ס"ט
כמפעכח זרים	כ"ב	ומען לאס	פ"ג
מלחילס להל מליחס	מי	ומלקquis וממחוקיס	כ"ז
סוי יוצפו מליליס	ק"ג	וַיִּקְרָא	
בן טבלל	ל"ט	ילקיק	ל"ג
עור תנולס	ע"ו	בַּטְדֵּבָר	
וכסיליאס	קמ"ט	לט כמן	מ"
כלהט למיל	מ"ז	מפרט ענכים	ל"ו
געיס ריזו	קמ"ח	כהלאיס נמע לי	כ'
מכות מצטס	ק"ה	דָּבָרִים	
כלול	פ"ז	כימיס להל טנטה	ח'
מלילוט הומה	ג'	כי ימיל מה נך	קכ"ז
כלומיין	ק"ג	ולתומי רמף	ל"ט
בתוגה ונמת	ק"ג		

וְחַדְלֵךְ בָּמֹעֲלוֹת יִסְכַּל מִמְּלֹהָה קִיְּנִי	כָּל קְדוּשִׁים עַמְקִי . . . קִיְּזִי	תְּהָלִים	כָּלְקוֹד	אָנָּה לְרֹלֶטֶס
קְפֻלִּים לְעַתּוֹת גַּלְלָה . . . מִי	צִיקְרוֹתִין	מִי	גַּלְוֹק	אַנְדָּלָס כְּלָדָה רִיעָלָן . . .
גְּלֹלוֹנִיס	מַלְדוֹס עַד צִימָה לְגַלְלִיס . . . יַיְלִי	חַלְלָה	כְּלָמִי יְמִי	צְדָמִי יְמִי
יְדָנֶל עַמִּיס	מְכִיכָּס מְלָס	מַעַז	לָלָה לְרֹלֶתֶס יָסָה	לָלָה לְרֹלֶתֶס יָסָה
יְמִינָה נְכוֹנוֹ	מְכִיכָּס מְלָס	יַיְטָם	דּוֹלִי נְכָעָן	דּוֹלִי נְכָעָן
מִי כְּמוֹךְ חַסְוָן	וַיְחִנְנוּ	כְּסָה	גָּר וּלְוָר	גָּר וּלְוָר
וַיְחִנְנוּ	חַלְכָּלִים	כְּסָה	מִי פָּעָל וּמְתָפָה	מִי פָּעָל וּמְתָפָה
צְמָחִים חַכְמִי	טַמְמָעַ הַל וַיְעַנָּס	כְּסָמִים	סְקוּם חַמְלָס וּלְמַיְמָעָן	סְקוּם חַמְלָס וּלְמַיְמָעָן
טַמְמָעַ הַל וַיְעַנָּס	טַלְלָל דָּלְפָמִי	קִיְּמִים	וְסִיחָמְטָנוּ	וְסִיחָמְטָנוּ
טַלְלָל דָּלְפָמִי	יוֹמָמָה לְרֹלֶתֶס	מִיְמִים	צְהָלָמְמִינִס כְּמַחְיִס	צְהָלָמְמִינִס כְּמַחְיִס
יוֹמָמָה לְרֹלֶתֶס	קְלָלָת	כְּבָבִים	גָּלְמָלָה	גָּלְמָלָה
קְלָלָת	קְמָנוֹן	קִיְּמִים	צְעוּמָס נְקָלִיס	צְעוּמָס נְקָלִיס
קִיְּמִים	קְרָבָה	קִיְּמִים	סְגִיָּה יוֹמָר	סְגִיָּה יוֹמָר
קִיְּמִים	קִיְּמִים	קִיְּמִים	זִיקְרָה אָה	זִיקְרָה אָה
זִיקְרָה אָה	יְרָמִיה	יְרָמִיה	יְרָמִיה	יְרָמִיה
זִיכְרוֹנִי לְסָס	קִיְּסָה	זִיכְרוֹנִי לְסָס	קִיְּסָה	זִיכְרוֹנִי לְסָס
לְכִים	קִיְּמִיל	לְכִים	קִיְּמִיל	לְכִים
עַל תְּהִלָּת	קִיְּסָה	עַל תְּהִלָּת	קִיְּסָה	עַל תְּהִלָּת
זִמְלָה לְדָמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן	יְחוֹזָקָאל	זִמְלָה לְדָמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן	יְחוֹזָקָאל	זִמְלָה לְדָמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן
מִתְחַמְוִיתָס	קִיְּגָג	מִתְחַמְוִיתָס	קִיְּגָג	מִתְחַמְוִיתָס
עַה טְבָרָת מִימִים	קִיְּזִי	עַה טְבָרָת מִימִים	קִיְּזִי	עַה טְבָרָת מִימִים
צָל כְּסָף מְלוֹמָס	קִיְּסָם	צָל כְּסָף מְלוֹמָס	קִיְּסָם	צָל כְּסָף מְלוֹמָס
זָמָל חַדְמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן	קִיְּאַיִל	זָמָל חַדְמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן	קִיְּאַיִל	זָמָל חַדְמָת יְתָנָלָל לְמַיְנָולוֹן
וּמְתָפָה הַח	קִלְיָל	וּמְתָפָה הַח	קִלְיָל	וּמְתָפָה הַח
חַלְקָה כְּמָנָכָה	יִי	חַלְקָה כְּמָנָכָה	יִי	חַלְקָה כְּמָנָכָה
תְּרֵי עַזְּדָה				
סְרוּם כְּגָלְעָד	יִיְחָד			
וּמְלָחָה כְּהָלָה	קִלְיָנָג			
זְמָדָה כְּמָנוֹת יְמִינָן	קִיְּזִי			
זְמָדָה כְּמָנוֹת יְמִינָן	קִיְּסָם			
הַלְּלָנוֹת נְפָלָנוֹת	קִיְּזִי			

יכould מלייט	ל"ה	כגדל נקייטו	ל"ז
חמנגיינ	מ"ג	כמייסס	ל"ס
יפיצ' עטן מלוין	ל"ע	טמו מלפנות	ל"ו
ויבול גס בטנן	ס"ג	טנקו ווי סמען	ל"ז
לה נופל היגי מלס	ס"ה	מלחייטס מנכו	ל"ח
חרוחות בעמו	ע"ז	כסאצ' מלנט	ל"ט
ועיט טל ביט	ע"ג	ינקנוו על מות	ק'
לעומות	ל"ג	יטי להלינוו להקליט	ק"ל
הס לה נכם קימנו	ק"ה	יזוז פלומו	ק"ג
וולוט כלס חצונו	ק"ג	משלוי	
ליום עכחות יוננו	ק"ג	כבוד הנטיס כספה דנד	יו
דניאל עזרא נחתיה ודר'ה		זמה הולח חמלה	כ"ה
וסיולדס	פ"ז	חלס ערוס כוסה דעתה	ל"ז
למדת למאנך	ק"ח	כלון הנטיס האום כל	ס"ט
טי הקוצ' ייכל בעד	ק"ח	עלית פפלכת טמגק	ל"ה
חמניס	ק"ג	טלאט כטיליס	ל"ז
חטש מגילות		טפס ילהט כי טים חטלאן	ק"ג
שטווי	ל"	לעתה מלכין	מ"ס
געפי	ס"ג	אילוב	
לטפומות	ס"ז	נדלי כלב	ל'
וlaps לה ינאל סיגדא לי	ק"ה	למא מדפני כמו לו	ס'
עמל הנטיליס פיגענו	ק"ט	טמן זמייס	כ"ג
		קון קוּ	קמ"ג

תולדות ابن עזרא

סאה
דובעروس בן אלכסנדר טורש

וימן הקב"ה לאברם שחי בלויתיו כ שני חכמים והוא
בבינותו אותו ויעוזתו אותו ולפדרות אותו חכמה .

(לנוף לרין פיג')

כבני יונה הנמלטים מפרשיות העיט וכארנבת הבורות בחפוון
מקול החיר, בן חולעת יעקב דרכה מאו לנום ולברוח מפני
לפידי בו אשר ילכו מיפוי מדיה מעולם, ואליה שבאונה היא
רבה לסהום ולהאטים אותה היטב לבב השם קול שריקות
ודרפיה, היודעים ומכוירים אותה מהטול שלושים לנעלבה ואני
עלבה שומעת חרפחה ואני משיבה; אולם מעבר השמי נראת
את ישראל עיים וחוקי מצח כפריזי חות ידי עיר, עצמותיהם
אמזונות וחוקות כנטילי ברזל ומעיהם כאפיקי נחשוה עשת דין,
להתיצב בצר בפני להבים לעומת המתוקמים על תורה משה בת
שמים, להפוך על פניהם שליח הבוים לקחת אם האמונה;
עינינו הרואות יום כי כמו עורבי נחל ינקרו את עיני העטלפים
מורדי אור תורה ומכבים נר מצוה, כנמראים יהגשו כי תרה להם
על בני בליך שם המשימים והלה במלאכי עליון ראש אלפי
ישראל, אשר ראשם לעב הגיע וכל יקר ראתה עינם הבהייה
כבד לח, ואין דבר נעלם מהם במלא רוחב היערה ומסחררי תבריה;
עינינו החשו מראות ופעמים אין ספורות נמקו בחוריין מונבות
אודים העשנים ורע מרעים בניהם משחיתים, העומדים בכל דור
וחדור כאריות מסבכים ושניהם חרדים ושנונים כחרבות צורים, لكצץ
בנטיעות, ולהביא בrhoם הבהמיה את הארץ ואת הילך ואת
החסיל

זהCSI רכובים אלו חביבים בכרם ה' צבאות אמונה ישראל, כי ישחוito ויבלוו בפרי קדרש הלולים אשר בעז החיים הנחחים, ובאשר התרגל יתשו של טיטום ל科尔 המקבת הולם פעם הפטיש, בן שה פורה ישראל הוריה מאן בין מכיסיה, היא גnilה לסתוט מרדי יומם נחתת כפירים שאנת אריה משק ואבים שאון נמויים רעש נחשים צפעונים, הפוערים פיהם כבר אסכבות שניהם אימה חשה מעוררת זועה, לבעה חיים ולנרד עצמותיה היבשות כחרש מأش צרבת השנאה הבוערת עליה מיום יהויה לגוי אובד עצה, שנאה--אשר כבר חשבו פני בני יעקב כשלוי קדרה ונשלח רoon במשמניהם בnalלה, על ברכיה נולדים חדשים לבקרים יומם פרים ושורצים מציקים רבים, אשר השינו טבע שנייה לשופר בהבל פיהם את המקום אשר נסתה כף רגל יהורי הצאן עליו, ואת אוניהם יאטמו כפחדנים חרשים ממשמעו קול סאקראטעם בהדר (עדאן זר ע"ח): "טרם כל נשים לבנו להמלט מנתיב שקר ומעוקל משנהת דעת ושכל, חדרו לכם רען! מהלך בעקבות אלה השונאים את מין האנושי, ראו כי רעה גנד פניו אם לא נשמר מאר מארה רע בזה, כי שנתה שבב ודעת ונתה מין האנושי מוצא אחד לשניין, סכת שנתה מין האנושי על פי רוב באלה אשר בעלי חקורה ובלי בחינה בטחו על איש ומכו עליו בכל עניינהם בחשבם כי אמוןתו עד שחקים, אחריו כן פכח הנסין עיניהם לראות כי מלא מרמות ותוך ואין בלבו נcona", han סאקראטעם היה תוקע בדברים אלה לבור מלא גהשים ועקרבים המתחפשים בהומנות אנשיים, אשר אם הכהוש אותם במקצת לא תסור מעלהם או להם הישנה אשר פשהה כזרעת ממארת ברור דור-ושא עקש ופתלול זה.

ואין די לשלומי אמוני ישראלי בני-משי לשאת עליהם מכוביהם הנאמנים ומציעיהם האנושיים והטורים הבאים כחתי' וכשואה לרוגעים מהר עיל, עוז כפרץ רחוב יאתיו עליהם טבול תלאות ושתף מצוקות מהר גרוּם, אהה! רכבות אלפי מהרטינו אמרהיבינו ממנה יוצאים ומצויר ישראל גחצבו, והם ענפי עץ אבות קדושים

קדושים וטהורים אשר הם מכבים גלגל חמה בימי תורתם והדרת צדקהם, ובשאט נפשם פשוט-טעליהם צורת אבותיהם ולבשו צורת ראמים פראים לנכח בקרניות חותמת הדת, להשים את ראשינו בני ישראל בדורים רותחים, ולהםיט עליהם שואה לא ירעו שורה; הן ששים ורבוא ספרים נולדים בכרכם הרים אחד, וכמו עשב יצאו חכמים עצבים המלאים על כל גדרותיהם באורים מושפעים על כתבי הקודש, המאבדים דונהה של תורה ומהפכים הור התלמוד למשוחה, וכאשר ישיש המפנייע להשליך אימתו על הארי הטלך על כל בני שחין, בן ישמחו יונגו מהברים חפשים אלה, לעקם את הכתובים ולסכל דעתות בעלי התלמוד בני ענק, אשר בברית נפשם והאליה נקבעו כל סגולות החכמה העליונה, והפליאו לעשות גשרים דוברות וופסorias רבות על ים הטבע, לעבור בו בהשקט ובכתחה ולא יקרה אסון ומכשלה, כמו המדריך הקרמן דונש בן לברט אשר יען לא ירד לעומק חכמת התלמוד והיה נבער מדעת קדושים שרפי מעלה, לבן השען על בינו ועל משענת קנה הרצוץ, והרהייב עז לסתנה אחר מבורי האליהים השירדים אשר ה' קרא אליהם וטלתו על לשונם, חזיד המביש ומחיד האמת בענני השקר. הוא מסר ביד ארונותם קשה זה מקל חובלם ושבט בגודים להוציאין ישן מפני חומץ חדש, וידריך קשתו כזר לכהוב השגנות צנומות שרופות קדים על באורי רב סעריה נאון אשר היה לראש פנה בהיכל הקודש והחכמה האליהית דברה חמוץ טרוון גרונו, ועב קטנה ככף איש עללה לבסתו אור האי עיר וקידיש אשר אין על עפר משלו בכל דבר חכמה וטרע, וה' העיד את לב רבי אברהם בן עוזא למחות את עבי השגנותיו ולטחד את עניי וחויי קשיותיו אשר הקריבו והחשיבו אור האמת, הוא אב המן החכמויות אשר לו נמרות כסות אחת מכני השרפיטים לא נוכל להאר בשרד נאמן מעת מגורל יקר תפארת חכמתו וצדקהו העומרת לעד.

רב החובל בים היה והוא שר ה' צבאות במטה ישראלי רבי אברהם בן מאיר בן עוזא, נולד בקוזחה ותרתת בעיר

בעיר טעלעדא בשנת שמונה מאות וארבעים ושמונה לאלף החמישיו, ונפשו עלתה אל עלי ושבה לבנווירה בית אביה בשמשים בשנת תשע מאות ועשרים ושבעה; חכם לבב ואביר המדרע זה חפש באבוקות שכלו ומשואות בינוו בכל גני המלך עליון, יומם לא נח ולילה אוור בערו וכנצר נתיב השילך אחריו גנו חי' בשרים. ותאות פדומות, ערי מצא מפתחות והב לכל דלתיהם החומות, וכענק בא וההפרץ בשעריהן להתקחות על שרשי עין הדעת ונוצע הרת, וויתה ביקב הנဂול מיקבי המלך עליון מיין המחקה המשומר בענבי ההוראה, והפקתנה עיניו הבחרות בעפער שחר לגלות צמיד הפטייל על כתבי הקודש, ולהראות העמים והשרים את יפי אמונה עם עבר; ופעמים רבות השכיל להקחות שני הקרים הטופלים בו וקלון על התלמוד, ולא יתבוששו להציג את התורה ערוםם בעלי לבוש; גם נבנם בשלום ויצא בשלום בפרדס הקבלה וכחכם הרוים הצין ולא נפגע, ערי היה לנס בדור רעה שלו, וכל ארוי לבנון ארויי התורה ואביוו המרע בימי כלם העריצו והקדישו את שמו הטוב, וכל איש יהודי אשר על ראשיו יצץ נור אמונה ישון יטה לו כנהל שוטף כבוד אלהים.

גם היה בן עזרא וזה אמר נפלא ומשליל חרוץ במיליצת השפה העברית והערבית, בשתי לשונות עתיקות אלה הפליא לעשות שירים ערבים ומכתמים נעימים אשר כחם עז למשוך אבירים אחריהם, ועל בנפיהם הנחפות בירוק חרוץ הגביה עוף וירא. כנסר לروم המדעים, גם הרבה חקר בחמת התכוונה וכאהבתה. ההנדסה שנה מאר וילן בין שדייה, ופעמים אין ספורות הראה בה: נדלות ונצחות; ובידיעו כי לבאר ארבעה ועשרים כתבי הקודש על נפון מן הראו להשיג עשר יודות בשבע חכמות ולהיות בקי במושכלות שונות, התגבר כאריו לרדה בשכלו החדר והשנון ערך קצבי הרוי עז המדעים, ולחוות מפעלות אלהים ונפלאותיו במשמעות הטע, אין לך חכמה אשר שנגה ממנה ואין לך דבר קטן או נדול בהיכל היוצרה אשר לא השכיל לרדה ולנקוב אותו עד התהום, ועל ברכי הבונתו העטומה נולדו לו חווושים לבקרים בכתבי

בכתבי הקדרש והוציא תעלומותיהם לאור, ועד היום יקרים המה באוריון בעיני כל שוחרי הושיה בסוגיות מלכיטים, ורבים מהישובים על כסא משה עשו באורים רבים על באוריון העמוקים מני ההום לדלות פנינים יקרים הספוגנים וטמונה בהם.

הן צל החכמה לא יתרוע עיר עם צל הכתף לרוב על פני עולם עבר זה! מפני שהרב אשר התהפהה או בטהערא עיר מולדתו, נפל בן עורה פלאים מאנרגא רמא לבירא עמייקחא, והחצלה הכוורת פנתה לו עורף ותברוח ממנה הלהה כמתחו קשת, אם לך זהב וככפו נהפרק לנוחות וכאשר היה ידו על הקיין ונשכו נחש, ומרגלא בטומיה: "הככבים במסלולם לוחמים עמידי, לא טהורתי בתכרכוי מהים וחוי האדם לעולם, ואם נסיתוי להנתק נרות או לא שקעה המשמש!", לבן (ב' פמ' ס' ב'א) ברור לו אברם שעבוד גליות, ובשנת שמונה מאות ושמונה תשעים לאלף החמייש, עזב את טאלעדא ערשות ילדותו עם יצחק בנו איל למאה אחריו, להקל מעליו את כבד העוני כור מועקת המחסור אשר דכא לארין חיתו, ויבא עיף ויגע לארץ אפריקה וירד מצירימה, ושם הציקחה רוחו לשופך נפשו על הררי קודש אשר בארץ ישראל, וימתקו לו רגבי ארמתה הקדרש כרבש לפיו; זכאר בא לטבריא נלווא אליו חכמי ישראל המצוינים והראו לו ספרי תורה כתובים לתלפיות אשר אין על עפר שלם בהור וויפי; ובראותו כי לא נתקorra דעתו במקומות האל ולא יוכל להפיע שמה מעינות חכמו חזקה, ויבא בבלה וישחר את עיר בנגד אשר בימי הארץ הכליף מהור ממשלו על איש יהודי וינשאחו להאש גולה, ווישט לו מטה משפט למשל על קהילות ישאל בארצות המורה, וכמו הדבורה אשר בכל מקום ומקום העומדת עליו חמיף מעט דבש ונופת, בן בכל עיר אשר הופיע בו עורה בהדר וגנו השair תורה וחכמה בה, ויטע בלב רב או מעט מושביה שראשי הרת וגנו המחקרא האליה, טהרים וצרכם מדעת בורות הפורחות כובובי מות סכיב השוושנים ופרחי ההשכלה. ומביאשות את ריהם הנעים המשיב נפש.

לא בעינים עצומות הילך בן עזרא בכל המסעות הנדרות
 דאלה, ולא לשוא ולא הוועיל ענה בדרכך כהו וילך מחריו אל
 דחי בלחץ וה הדחק, הן בסוף בצים עובות וכמלקט שלבים
 טלאות וטובות בעמק רפאים, כן אסף מלא חפנינו המון ידיעות
 בני אדם לכל מפלנותיהם השונות בעולם, וויבונן הרק היטב
 בהליכות עולם ותוכנות הארץות מה הנה, וכשמעו מאלפי מפלאות
 תחמים דעתם והעושר הרב אשר העשרה הטבע את ארץ איטליה,
 לא היה יכול לבלא את רוח השוקתו ערי בא לארכן הפלאות זו,
 בשבעה עינים ובעשרה קבין מוח. וטש נסע לעיר רומה העתיקה
 אשר בה שבע עוגן בעלי מצרים, והוא היה לאחיו היושבים
 באיטליה כתל חרמון, והתרמו בכבודו וורתו ותלוננו בעל חכמו
 בלבד עלי ושם, לאלפי התועי לבב ריקי מוח הפריח עץ הרעת
 יצbatch למו עליו להרפה, כי אם היו היהודים שמה חפשים
 מטמי המלך ולא היו רוצחים תחת משא המשלה, בכל זאת לא
 נשאמ לבם העREL להרגשים בפרדס החכמתה לרודה אל גנת ביתן
 המלך עליון אשר נתעה ימין צדקם בכתבי הקודש, והוא נבראים
 מימות קדושים כנפל טמן, גם לא נסו לשוט ביום התלמוד ולהת
 בימייו העוים נתיבת, ובן עזרא איש חי רב פעלים וזה מצא או
 זאת נכוון ונשא לטשוך אותם לatat אל מקום אשר דבר מלך
 עליון וortho תניע ולהלעitem כगמל ברגן שמים, כי או התעורר נוצרו
 אחד מברעסציא ושמוארנאלד וירעם בקהלו נפלאות ויכוחם מרורות
 כי הפתאסטים עוכבו את הדרק אשר עוק וסקל מחוקקים, והם חותרים
 בכל עז ויישמו במחשך מעשייהם להמיר חוקותיו ולהחליף בריתו,
 כי הם ראויים להיות אנשי טרות רחמניות לרודף צדק ולא האוב ענווה
 חמלה וחגינה על בני עם המסתופפים החת דגלו, ונחפוך הוא
 כי הם רדו בעם בלשון אפעה וחתמת חניניהם, בימינם מקל
 חובלים ובشمאלם מטהטה השמדר, ולא יראה ולא ימצא בקרבם
 רגש אהבה למין האנושי, והרומאים הטו אונם לקול ארנאלד
 זדרבי נרגן עשוי לבלי חת זה הכו שורש עמוק בכלם הקשה כארו,
 והתבערת לדב יצאה בכל קצוי המרינה מנור מסביב, וימהרו

הכהנים

הכהנים הראשים להתאוסף יחד בעיר לאטעראן, ובכח הפאבסט הנדול רתקו בזקי החרום את ידי ארנאלד ושמו על מתנייו כור מעקה גדרלה מנשוא, ערי הוכרח לנום על נשוא ולברוח כיאל מרומה; ולא ארכה העת וארנאלד תקע את אהל אפדרנו שנייה ברומה, ובקסט אשר על לשונו הצליח להטיט את ההמון ולהכעריר בם באש רשעה למורוד בכם שלת הפאבסט בורוע רטה, ובחירות ידו נסורה ממשלה חופשית בשנת שמונה מאות ותשעים והשע לאף החמישי ועשרה רק ארבעה שנים; ואו דליי בן עורה סבבו על ציריהן מאין הפוגנה ונחרו אליו היהודים מכל עבר ופנה, להציל מפיו משפט חרוץ על חמורה נפלאה זו, והוא הסיר תבלול הבורות מעיניהם חרכות באפרוחים, והראה למו גינוי נסתירות התורה ומכתני החכמה העליונה הספרוניים וכמוסים בכתביו הקודש, והגביה בכלם בני רשות התשוכה והעיר החמדת מתרמתה העוזה להתדר במחlöות המחקר, וכמעט כלם האנישו ראש ורוכם בסוכת הדת הנופלת להקימה מערמת עפרה במדינת זו, וחפץ ה' בידו החזקה הצליח לתקן העיר ההיא במלכות שדי והتورה נהיה בה לראש פנה. ושם הויל באר בכתב עלי לוח את החמש מגילות והוציא שמש חכמתה, גם ערך שם באورو הנפלא לספר איוב בנחיב לא ידעו עט מכאר אחרת, והעתיק שמה ספר המדקדך ר' חיוג מלשון ערבית לעברית, גם כתב ספר המאונים לבירר וללבנן לשון עבר ולזרוף כבר סוגיות השפה האלאית בכור ומצרף תבונתו,

ומרומה נסע לסלעRNA עיר רבת בית יהודים ורוכבת עמים, גם בה לא נגה עוד אויר ההשכלה על ישראל, והוא מגשימים בערים את התכליות הנרצחה להחכמה העליונה ולא היכרו, ויתערה בן עורה כאורה רענן בבית הגדייב הספרדי אליקים, וגם שם בגנדת הצלחה הרטיה בו והקימה עליו לשטנו את הרב הנדול בענקים יצחק בן מלכי צדק הנורע בפירושו העצום על ששה סדריו משנה, והוא היה עיון את בן עורה ולא נתן לו לעלות גדרלה, ובן עזרא לא היה יכול להבליג על יגנו עדי כהב עליו שיד בדברים גוטים

בוטים במדיקות חורב (נדפס בכתב חמר ח'ד צר קל'ח), ויר בן מלבי צדק הורה על העילונה ובן עורא עוב את מקומו, יבא בשנית ארבעת אלפים וחמש מאות לעיר מאנטוא, ושם חבר בהשכל ודרעת קדושים ספר "הצחות" על חכמת שפת עבר, ויופיע כוס מלא רוחחים על פני העובדים דרכי המוסרה בכתביו הקודש, והמטמור חזים שנונים ואבני בלסטראות על ראש המדיק יונה בן נאנאח, יען גור אמר כי מאות מילס בחנן אין מהימות עם כל המדיק וצריות תקון, (עי' ראבי' שמות יט יב. דניאל א'), והוא הראה כחשו בפניו והשליך עליו הם.

ומשם בא לעיר לока ויעירם כטטר לקחו באוני תלמידים דביס אשר היו צמאים לדבריו באל מל קיש, בקריה נשגבו וו הגנה הרבה בחכמת התוכנה וחבר אליה תבורים מוחכמים, גם כתוב ספרים רבים בכמות ובאיכות על חכמת האסטראלאנגיא אשר עברה או בקומה זקופה במורים פסגה ההשכלה. שם נפל בן עורא לשבב ומחללה עזה כמו רופעה אותו בעלי חזק, והנדיב משה בן מאיר מנוחתו כבר פרש עליו לנפי חזקו ופור בעפר כסף הועפות, ויתאבק עם מחלת איש אלחים זה ויכול לה, ובעוותה החותך חיים הקים אותו מערש רוי; וימחר לקים את נדרו אשר נדר לבאר התורה כדי חכמו הטיבה עליו, ובஹיוו בגין ששים וארבע דרכ קפטו בעז ויכחוב בשרד נאמן הממן מסתרי התורה, ויתן לכל בעל גוף משכלה קרני חזות להבטיח לפנים מן קליע הסודות והרוים הבודדים בה, עדי מצא חן ושכל טוב נם בעיני הנשר נדל הכנפים הרטניים זיל והרבה לספר בשבחו (אגנות הרטבים): "האמת והנכון הוא מה שאמר החכם רבינו אברהם בן עורא זצ"ל, נאמר עליו שהוא חבר פירוש על התורה ונלה בו סודות עמוקות עצומות לא יבינו אלא מי שהוא במדרכו והשידורים אשר ה' קורא כי, ודבריו נעימים אין ראוי שיבינים כל אדם כי עכ"ל, ועוד הוסיף לכחוב עליו (באגנות לבנו) : "ואתהبني הנאמן לי אני מצוה לך שלא תעיין בפירושים ובחבוריים ולא תטריד שבלך אלא בפירושיו (של הראביע) ובבחוריו וספריו, כי הם טובים מאד ומטופלים

ומועילים לכל מי שיקרא בהם הסתכלות יפה בשכלך וביעיןך, ושהם אינם כשאר החכורים, כי הוא היה כמו אברהם אבינו ע"ה ברוח, וכל שתקראי בדרכיו וברומו אשר ידבר בהם, עיןיהם עיון יפה, והסתכל בהם הסתכלות רבה בשכלךך ובעיון נקי, כי החכם הזה לא היה מתחפץ ממשום אדם ולא היה נושא פנים לשום בריה" עכ"ל הרמב"ם ז"ל.

ומה לנו יפה אף געימה כמו המשמש בשפרורי שמות ונם בה בהרות כחות, בן בן ערוא זה רבים קמים עליו כפרי חיוט טירפות לענותו בסבל החדר, כי אין דעתו נווה מדעות חז"ל בעלי החלמר, וכי השטן מפרק בין קרני עטו לשולול התהפראה וההוד מארוי לבנון אדרוי התורה שבע"פ, וככל המון בקהל שדי יען התרועע עם חוי אלבאלכי ועם היזחקי אשר ספרי מינים היו נושרים מהruk חיים, אך הומן הנגיד עליו רעו כי התלמוד היה עינו השלישית, וכל מיט הדורנים אשר בנחלי בילעל לא יכולו לכבות את אהבתו העזה לכל אמרא קטן, והוא היה נכוון בכל עת מצוא לבוא באש זבמים ולהקثير חלבו ורמו על מובח אמונתו הצורפה והמווקקה מסיני הבערית; ושם בלווא הצל לכתיב בארו הנдол והנשא על ספר ישעה אשר דרך בככוב מוהיר בשם ה להשכלה האלהית.

روح ממורים הוערת בקרבו לעזוב את ארץ איטליה ולבו צרפתה, ויבא למדינת פראווענס מקום חכמים מצוינים אנשי שם בתורה וחכמה אשר יצאו מינוטין שלהם בכל קצוי ארץ ואים רחוקים, וככובאו לעיר בעציירים כבודהו ייחידי סגולה ואנשי מופת אשר בה, כמו רבינו יצחק בן יהודה המכונה בשם "נשיא היהודים", וכן גדל חנו בעיני איש אמונה רב ברכות רבינו אברהם בן חיים, ולכבודם כתוב בן ערוא את ספרו "השם" על סור השם הנכבד והנורא ומדתו הרכבות הנאות בנסנוו; ובעיר רודוס חבר פירושו בספר דנאיל תהלים תרי עשר, ובhem קנה לו שם עולם אשר לא יסוף וכרו מכרם ה' צבאות בית ישראל. ובם רבנו יעקב איש THEM נ cedar רשי ז"ל אשר היה או דגל ישראל רבנו ופרשנו

ופרשו, הטה לבן עורה כנהל שיטף כבוד ועו, וכותב אליו שיר
זהלה אשר בן עורה השכיל לעניותו בדרך שיר:

וְמי הָכִיא לְצַרְפָּתִי בֵּית שִׁיר
גַּעֲבָר וְרַקְוּם קוֹדֵשׁ וְרַקְמָסִים!
וְלוּ שִׁיר יַעֲקֹב יִסְתַּחַק בְּבוֹן טָן,
אָגִי שְׂפָטָשׁ, וְהַם שְׂפָטָשׁ וְגַטָּם.

ורבנורם ענהו:

אָבִי עָזָרִי יִשְׁיבָהוּ סְעָפָיו
אֲשֶׁר נָתַן יְדִידָוּ בֵּין אַנְפָיו
אָנִי עָבֵד לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה
וְאָקוֹדָה וְאָשְׁתָחָה לְאָפָוּ.

בכונזרא השיב:

גַּעֲבָנָן אֶל אָבִיר עַם אֶל וְרוֹעֵם
לְהַשְּׁפֵל רַאַשׁ בְּמַכְתֵּב אֶל בָּזָוי עַם?
וְתִּלְיָה קְמַלָּא קְאַלְיָה
אֲשֶׁר יְכוֹר וְשַׁתְּחָה לְבָלָעָם!

ובהיות בן עורה כבן שבעים שנה אואה את בריטניה למושב
לו ויבא שלם לעיר לאנדראן, ושם מצא לו נדירות אחד אשר שם
בו כל מעינויו לככללו בכל מחסורייו ולהעניקו טמנד קניינו
בטוב עין, ועשה אברהם את ספרו הנפלא "יסור מורה" להוכיח
אממת התלמיד וחכמת התנאים ואמוראים בכתביו הקורש עד
להפליא; גם חבר שם את ספרו "אנרגה השבת" להוכיח במופתים
זהוכים כי תחלת השבת היא בערב יום שלפננו; ומשם הלא
לעיר נארבאנה וישב בה על התורה ועל העכוזה משנה תשע.
פאות

ימאות ויערים עד עשרים וחמשה לאלף החמישי, ימשם שב לעיר דווום ויעש בה מהדריא חדש לברורו על התורה גלה טפח וכפה טפחים, ונט חבר שם את הספר "שפה ברורה" על עמק לשון עברית; ושם התקאה יותר על שרכי חכמת ההנדסה ולמודיו המספר, ופעם אחת ישב באניה אחת עם חמשה עשר תלמידיו, יהנה סער גדור התחולל עליה עדי חשבה להשבר מכובד משאה, כי בן עורה בצרות נמציא מאד, ורב החובל גור אמר להטיל היממה חזי האנשים הנמצאים באניה, ויתיעץ עם בן עורה להטיל את התשייע מהאנשים, ובן עורה העמיד את תלמידיו בחכמת המספר באופן שלא יפול מספר התשייע על אחד מהם; ויהי כאשר זקן אברהם בא לקהלאהארה לנගול נאווארה ואראנאניין זינוע ויאסף אל עמי בקדושה וטהרה, ורגעים אחדים לפני עליתו אששימעה אמר: "וְאַבְרָהָם בֶּן שְׁמוֹנָה וִשְׁבֻעָה שָׁנָה בְּצָאתוֹ מִחְרָן אֲפִי הָעוֹלָם!". בשני בשבת בחורש אדר ראשון שנת ארבעה אלפיות ותשע מאות ויערים ושבעה נצחו אראלים את המזוקים ונשכה ארון הקודש ויקבר בכבוד גדור בעיר קאלאהארה.

זאך למוחר לי להגיד בשער עמי כי בספר **שפת יתר** זהה himut בכתות, ימצא כל בעל נש משכלה יתודת והב מופו ללחות עליהם באורים נפלאות בכתבי הקודש, וימצא דרך הקודש לישר ה兜רים ולראות אור בהיר צח ומצויץ על שמי התלמוד הזמדרשים המבאים את הכתובים בדרכיהם הנראים רחוקים טנקות הפשט. תמה אני על משכילי עמו ושולמאן המעתיק בראשם באמרים (תולות הגט ישראל חי' צד ר'א): "ושם האני שפת יתר", ובספר זהה יתאמץ להצדיק את רב סעדיה גאון ולהרשיע את דונש בן לברט בהשנותיו אשר השיג על הגאון, אפס כי בספר הזה לא הlk במעגלי עדק (?), כי פעמים אחרות יהרמר על دونש אודות דברים אחדים אשר הוא לבדו חמד בסלפונים וישם "ך באורי מבלי הוכיר את שם دونש אביהם, ולעומת זאת יצדיק את רב סעדיה בדברים אחדים אשר כבר הוכיח במקומות אחר כי אינם נמנים". ואני בער ולא אדע מרוע לא

לא חלק אברם במעגלי צדק, משני פנים, האחד אויל חור בו נס מבאו רוחן אשר כתוב ומן רב לפני ספרו שפת יתר זה וסהירות זקניהם בניין; והשני אם געמק חקר בדבריו בן עורה נראה כי לא ראוי באור זה בראי באור זה, אף אם לכבודה עליים בקנה אחר ובמנון שווה, כאשר הוכיתו המבקרים דבורי בן עורה בספריהם המוחכמים, (ובכ"י אפענהייט ציון רע"ט יש פירוש על סורות בן עורה בפירושו על התורה לרבי יעקב הספרדי ז"ל). ושם וכן בכ"י טינכען ציון רל"ט נמצוא פירוש אחד על טהותיו), וכבר דברתי רתת עט ספריו ישרון אשר עטם קלה באילה להשחית הדר הקיפי קמאו אשר קטנן עבה ממתנם, ולבלע את הקודש במשובה נצחית ובטליזות הפורחות באור, והוא רחים יכפר עונם זה הנדול מנשו:

ומלבד ספריו המוחכמים אשר חשבתו כי רוכלא במרוצת הולרתו, עוד מיוחסים אליו ספרים רבים יקרים הערך אשר מלא כל הארץ תהלהם, כמו: א). "האחר" — על סגולות המספר (נדפס בסכ"ע ישרון ח'א). ב). "הגורלוות" — לדעת עתידות בחכמה ובכובdet. (כ"י אפענהייט ווי רושי ומינצען). ג). "ההגינו" (כ"י חיים מיכל ואוקופטהוד). ד). "חיין בן מקיז" — בחידות ידבר על מפלאות הטבע, (נדפס באשטרדם תצ"ג). ח). "חידה על אותן אהוו" (נדפס בערים רבות). ז). טוב טעם. ז). "יסוד מספר" (כ"י שריל וכי רаш"ז), ח). "מחברות המשתרחות", (כ"י חיים מיכל ציון חיל). ט). "ספר המספר" — על השבעון, (כ"י פארו), געתק ללקון צורת ע"י החכם טרקיום ונדפס במיון). ט). "הנסזונות", (אולי הוא הנמצא בכ"י אפענהייט ציון אלף וקע"ה). י). "סוד המונה האותיות" (אולי גם הוא הנמצא בכ"י אפענהייט תחקע"ט). יב). "סוד הרורה" (כ"י בואמיכאן ופארי). יג). "ספר העבור" (נדפס ע"י חברה סקיזי נידמים). יד). ספר העצמים — על עינוי הטבע והאדם והכונת הגלגולים ומהות הנבואה, חקרו בלשון ערבית ונעהק לעברית ע"י ר"י נ' אלפנדורי (כ"י חיים מיכל וכי רוסי). טו). "ערוגות התחמה ופודם המומה" — על מציאות השם וקדמותו

זקדמותהו, (נדפס בכרם חמד ח'ד מבכתב א'). פלז), "שיר על שנות הארץ" יז). "שער השמים"—על אמונה החדרוש ומעשה בראשית, (מעט פמנו דפס פס' בתולת בת יהודת בטפר התהיה ובכרם חמד). יח), "שער העוזות", יט), "התהבות" (כ"י רוסי ציון ס'יב'). כ). פירוש לספר יצירה. כא) "החיים" (כ"י ואטיקאן ציון תל א'). כב) "מאמר להבנת המקרא"—(כ"י אפענהייט ציון המאה, ונדפס). כג). "דיוואן"—בו ר"ס שירים.

אם בעל נפש משכלה אתה תוכל להבין גדוות בן עורא זחכמו הנשגבה בכל ענפי המדעים הנדרלים המשתעפים מעץ הדעת ויולו בשטיהם בכל מסחרי יצירה, וכל מקום אשר אנו מוצאים גדוותו שם אנו מוצאים גם עונתו נגר בעלי ה תלמוד אשר בלב נאמן הריכבים אלופים לראשו המגעה השמיימה, וכאייש חיל עמד על משמרתו בחכמו הטובה מכל, קרב להדור מפניהם אויבי האמת, ולעזרו بعد משובת פרתאים שעולים קטנים והתקוממים לחבל כרם הרה היישרالية העומד בקרון בן שמן. יהי זכרו ברוך דשchanין ינון עולם.

דובערוש בן אלכסנדר טורש

ד בְּ דָ אַל הַ קּוֹרָא

דוֹלָא שְׁמַעַת יְדֵי רִויֵה הַ קּוֹרָא, אֲשֶׁר נָעֲשָׂה בְּ דָרוֹזָה תְּנוּ אֱלֹהָה
בְּ הַ אֲרָמָה זוֹאת (אֲשֶׁר לֹא גְּסָרָה מִיּוֹם בְּ רֹאָה) שְׁמִים וְאֶרֶץ רַק
לְתֵת יְבוֹלָה, אוֹ מַטָּמוֹנִי כְּסָפָר וְזַהֲבָב, בְּדִיל וְעוֹפָרָה בְּ רֹול וְנַחֲשִׁית,
אֲשֶׁר יוֹקַע בְּ מַעֲבָה הָאָרֶץ מִרְחָתָת מִים וְשׁוֹבְנִיהם) פְּצָרָה אֶת פִּיהָ
לְהַקְּיָא שְׁכִיָּה כָּל חַמְדָה אֲשֶׁר בְּלָעָה מִימָּה עַולָּם, עַת רְגֹנָה וְתְחַלָּ
הָאָרֶץ, וַיַּגַּע אֶל שְׁדֵי כְּהָרִים וְיַעֲשָׂנוּ, וַיַּחֲצַבּוּ לְהַבָּות סְבִיבָּ סְבִיבָּ
עַל נְנוּ וְעַל אֲדָם יְהֹוָה! הַלֹּא שְׁמַעַת כָּאֱלֹהָה? — עַד הַיּוֹם הוּא עַד
בְּעַינֵּיהֶם יוֹאוֹ כָּל הַלְּכִי לְמַסְעִיהם, כִּי קְרִיּוֹת נְשָׂמוֹת מִדָּרָה דָרָ,
אֲשֶׁר נַבְּלָעוּ מִשְׁאָול מִתְּחַת וַיַּאֲבְדוּ מִתְּחַוק קָהָל גּוֹיִם, יִצְחַצּוּ כַּעַשְׁבָּ
הָאָרֶץ וְשׁוֹבְנוּ לְעַמּוֹד עַל עַמּוֹד. אֲםַרְתִּי אַסְפָּרָה כְּמוֹ אֲתָא אֲשֶׁר
בְּיֻנוֹתִי בְּסֶפֶרִים מִהְמַעַשָּׁה הַנּוֹרָא הוּא, יִלוֹא סְפָרוֹת לְמוֹ, רַק זֹאת
הַאֲחָת לֹא אָכוֹל לְהַכְּחִיד תְּחַת לְשֹׁנוֹ, כִּי בְשִׁנְתָּה שְׁמוֹנָה מְאוֹת
וַיְשַׁלְּשִׁים לְאַלְפָה הַרְבִּיעִי נַפְלָה אֲשֶׁר מִן הַשָּׁמִים, אֲשֶׁר וְגַפְרִית וְרוֹת
אַלְעָפוֹת, אֲוִי אָבְלָה נְבָלה הָאָרֶץ סְבִיבּוֹת הַעִיר הַגְּדוֹלָה לְאֲלָהִים
Pompeji, כִּי הַהָר הַנּוֹרָא Vesuvius יַרְקֵא שׁ וּמְלָח עַל פְּנֵי הַ אֲרָמָה
וַיַּעֲפֵר בְּאָפָר וְאָבְנִים סְבִיבָּ לְמַשְׁכָנָוֹתָוּ, וַיַּכְסֵם אֶת עַין הָאָרֶץ וְאֶת
הַ עִיר זוֹאת וְבְנוֹתָיהָ וְמְגַרְשָׁיהָ. — אַלְפָה וְשַׁבָּע מְאוֹת שָׁנִים הַיְתָה
הַ עִיר זוֹאת טְמוֹנָה בְּחִיקָה הָאָרֶץ בְּ מַעֲבָה הַ אֲרָמָה, עַיִן לֹא רָאָתָה
אָתָה זָוְלָה עַזְנִי הָאֲלָהִים הַמְשׁוֹטְטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ וּמְתֹהָה לְאָרֶץ
וְזִוְשְׁבִיהָ. כִּי הָא יִשְׁם עַרְיוֹן מוֹשֵׁב לְשִׁמְתוֹת עַולָּם, לְבָל יוֹסִיף עֹור
לְעַרְזָן אֲנוֹשׁ קְנָן הָאָרֶץ, הַכּוֹתָח בְּמַשְׁכָנָה מַבְטָחוֹם וְהַיכְלֵל חַסְנָן
בְּנָנוּ לְתַלְפּוֹתָן, וְלֹא יִשְׁם אֶל לְבָנו בְּכֶסֶל: כִּי בְּנָן אֲדָם חֹלְעָה
הָתָא, זְמִינָה עַכְבִּישׁ בְּבָתוֹ, יִשְׁעַן עַל בֵּיתוֹ וְלֹא יַעֲמֹד, יְחוּק בְּ
וְלֹא

ולא יקום, כי היושבי בשטחים יבית לארץ ותריער, וכל טירוטיתו: וארכמנוריה מעשי ידי אדם או במזון נגנתו סופה. — אך נבעה אחת קטנה נשאהה, כמו ציון קבר, במקומות עיר המעתירה הנשכחה מני רגל כמות מלך, ועל הנגעה מטעי בריטים אדרמו עצם מפנינים. ובמו נמלאו אשכלות ענבייהם מדם החללים אשר החתיהם שאל יציעו, בן מרים ענב התاردמו למו. — כי גודלה העיר הואת בחיק האדמה,andalphim sheh, udri beriah bra alhahm veatzata arzit at pih shevot, לא לבלו' ולהשחית, כי אם להוציא בלעה לאור; או אמר אל מסתודה לאשר בחשך "הgal"? כי בא היום וחפרו אנשי אדמה, במקומות הנגעה באר למצוא מים חיים, וימצאו את משואות ושבות העיר הזאת, אשר חזבה לה פה קבר בימים הראשונים. למן אז ועד עתה יחפרו דבריים יקרים ועתיקים לאור, אשר ישתאו עליהם כל עברי ארחות כי לא נשחו, וככל כל חפץ הנמצא שמה כאנו גם עתה עוד יצליחו לכל, כי האל הטוב סך במקתה האדמה בער כל שכיות החמדה, בל קרוב אליו משותה לחבל; אף הראה ברוב חסרו אותנו לדעת, כי פועלם כפי ומעשה ידיו יצרו, ברצונו גם אחרי ימים רבים עת אין זכר למם עוד על פני חוץ — יציצו מערות עפר בעשב הארץ ובארמת קברים כל יובלין.

ראה אני נשאתי דע למשך, יידי הקורא! ובמשל וחזרות דברתי עמר ואחותיך ביד ימינך להוליך ארץ מרחוקים ולהראותך כי יד ה' לא תקצר, להוציא מטמוני מסתורים לאור עולם... הנה. בן עדר משכיות חמדה ואבני חפץ אברוז מארכנו, לא יכرو עדר ולא יטקרו ולא יעלו על לב, אף כי יקרו מפי ומפנינים, ובכתם אופר לא יסלו, הלא מהה מפעלת אנשי שם הכם ללב אשר הרוא חכמתם וביניהם לעיני העמים: ספרי חכמי ישראל אשר לא יציאו עדר לאור בעט ברול ועפרת. ואם לא פצתה הארץ את פיה לבלו' צבי הפהרים, הלא בנהו עקר הספרים בכבורי כלאים החבאו, ולא אליטן נהג אורם. لكن זה היום עשה ה' גnilah ונשמהנו בו, כי העיר

את לב איש יקר ונכבד אשר הקדיש הונו ורכשו ושלום בירוח לחיות
ג'ע ונדר בארצות נכריות, אך למען הוציא יקר מזולל, ובבני קדרש
מקף אנשים לא ידעו ערכם, ה"ה אהוב חכמה ותופש תורה היקר
ט' מרדכי לב ניסיליכים איש ברاري, סגולות יקרות אין על עפר
משלן, כבר יצאו על ידו לאור בדרות המפואר של האדון אנטאן
די שטיד בעיר המטעירה פרעסבורג, ואלה שטוחם : ספר **יקו**
הטימס" כולל חקירות מחקרות שונות מאות החוקר האלקי הנודע
בשערם רב שטואל ابن תבון ז"ל. ספר הרטב"ן ז"ל על מבנה
שכתה. ס' מנחת קנאות. ומ' טורה המורה להחכם ר' ש"ט בן
פלקיירא ז"ל; ועוד יבו נטויה להוציא לאור ספרים חדשים לא
שערם אבותינו, כי עוזם בכחותם ולא נפוצו מעיניהם, מעני
היושעה, עד הדום הזה לאור עולם. גם החוברת הקטנה הזאת אשר
נוכח עיניך, קורא נחמד, היא ابن חן אשר אין לה מאסף עד כה
מוחיצות קריות ומתחאות המון קרט. שם איש לבצשו מקצתו ילבו
לטו, שם איש אחיו ידחקן למן בעז, ואין חוליה מהם
על'י ابن יקרה סגרת ומטגרת בין כתבי יד בלים ומיטלאים אשר אל
עש' וסס נתנו למائل, ובן אסם שמה לא יבין ערכם! ותבה ארך
לטוהר אויר את לב הקורא, המבן דבר לאשו, כי עלי דספר
הקטן הזה עלום לתרופה המה; שם מחברו החכם ר' אברם בן
עורא הוא לו לבתו ליתח חן עיר עולם, אין אומר ואין דברים, אין
תhalbָה ואין כבוד, אשר יתנו הור והדר אל הספר הזה יותר משם
מחברו, כי זכרו לא יסוף מקהל ישראל כל עוד נשמה שדי החינו
ושפטנו אהנו. אמנים אחת היא, על בן אמרתי אורה וירוח לי :
כל איש אשר לו עיניים לראות וללב להבין, ישית יגון בלבבו ימים
ולילה בראשתו תהוכות איזה מחים בימיינו אלה, אשר מעת מהם
כ' יכערו וכיכלו בקרב לכם ובפיהם ירנו הכל ורעות רוח ולרג
הרבת יונעת בשאר, כי עוז יתאמכו לחת לאולתם ולככלם נתיבות
אל=מות, ולמען ידעו גם דור אחרון בניהם يولדו, כי הרו עמל
זילדו שקר ובטנם תכין אולת וסכלות כל הימים אשר היו על
הארמה. לספריהם באלה אשר המה נגעי בני אדם, תחלואי

הנפש וקרב לב, אין הרופה ואין כוור, רק דברי אמת ומישרים אשר הרו והנו מלכ' נדולים חקרי לב מיטות עולם, פרי צדקתו לחיים י飡ל אנשי לבב והאורנה עיניהם, ויהי לככם ושב רופא למו.

ועתה, אהובי הקורא! אשר תחקרו עד תכלית בליך לבקש בהיכל החכמים ובמשכיות חמורות, רע לך כי החכם הנadol ר' אברם בן עזרא, מלבד אשר אסף בחפניו כל חכמה וכל מדע על כל בני גינו; גם קורות חייו ואת אשר הגיע מעליו הוסיף לו כשרון המעשה ונדרולת הנפש מכל אחיו. הlek נדור הארץ מולדתו במקלו עבר ארץות נכירות, ובכל מקום אשר דרכו בפתח רגלו הרים נס לחכמו, והשair אחריו ברכה לוכר עולם, כאשר יעדין ייגידון ספריו היקרים אשר כhab בערים הנדרלות אשר גר שם מימים ימימה בלבתו למפעיו, והנה אצינה עטך מה איה דברים מתולוזתי, למען ישמח לך עליהם: ר' יהודה הלוי (המשורר הנдол ובעהמ"ח ספר הבורי) וראב"ע הוא שני בני אחיו, ובן ערוא פנה למעלה והאליה ועשה פרי בדקוק ושירים, באצטנניות ושאר חכמות, כי רוחו הוא קבצם והוא לאחדים בידו, דרמב"ס כתוב אל בנו ר' אברם (באנורות הרמ"ס) תhalbות עד אין קץ על חכמת האיש הנעלת דגול מרובה הלהה; זcosa לו ללימוד חברו, בכל יכלתו, וראב"ע הlek נדור חברו ימי חייו, כנראה בחתיות חברו, והנה שמעתי אמרים של' יהודה הלוי (אשר לקח אותו אליהם בשנת הת"ק לאלף החמישי) היה עשיר גדול ולז בת יפת תאר וرك היא יהודה לו, ויהי בהגעעה עת דודים, ותאלצחו אשתו להת אותה לאיש בעודנו חי, כי זקן האיש מאד. ויקצוף הרב כי הזיקתחו יום יומ, וישבע להשיאה אל הראשון מבני ישראל אשר יפנסחו ביום ההוא. והנה רראב"ע הlek לדרכו ובא במקורה: מול פני ר' יהודה, לבוש קרעים ובלו"י שחבות, נגר בארץ, ויהי בראות אשת ר' יהודה הלוי, את העני הוה, ותזכיר את

השבועה אשר נשבע בעלה, וההעzieב מادر וויפלו פניה; והדרוש
האשה ותשאל את פני הראב"ע לדעת אם הוא תופש תורה ויורע
בינה, ויתנכר האיש ולא הודיע אף שטח דבר טוב הנמצא בו,
ותלך האשה אל בעלה לבית מדרשו, ותבק לפניו לאמר: הבה
העדינה איך היהת ללבז! פרי בטני וחזי רוחי, איך חפל חבל
לנבר דרכו נסתרה, געוור וירוק מכל חכמה ומדוע! ויאמר לה אישה:
הרגני ודומי, מנעי קולך מבכי, כי אני אלמדו דרכי ה' ודרכ
תובנות אורנו, וכיה במתחתי כי אורע את זרعي לצדקה, ותקחנה
עיניו, אף כי לא ידע בעת דרך אמת, ותושיה נדחה ממנה.
ויקח את ר' אברהם בן עוזא אליו וידבר אל לבו דברים
טובים ונחותמים. למען ישמעו יוסוף לך ולהתורתו יטה אונן. ויעירם
ראב"ע לשמעו תורה בכל נפשו ומארדו. ויהי היום ור' יהודה
הליי בושש לבוא אל ביתו, כי נתחרה בבית מדרשו. על כי
נתקשה שמה בחבורה מועאות ריא"ש בפומון הנודע: אדון חסדר
וכיו, ותלך האשה ותפצע בו לעת האוכל שישוב לבתו, וישאלחו
ראב"ע מה יום מיוםים. כי בושש לבוא אל השולחן ביום ההוא? —
ויהתל בו הוקן על דבריו, כי בו לו בלבבו. וראב"ע הפציר בו,
עד שהלכה אשת ר' יהודה הליי אשה חכמה עד מادر בחלמתה
עליו אל בית מדרש אישת, ותקח מחברתתו שירו, ולאישה לא הגירה
והראת אורה להראב"ע, ויקם הראב"ע ויקח שבט סופר בכפו,
ויתחיל לתקן השיר הזה בשנים שלשה מקומות, וכשהגיעה לתיבת
ריא"ש, כhab כל הבית ההוא הראשון המתחול: רצה ה' לשמור
כפלים וכו', וכבראות ואת ר' יהודה הליי, שמח שמחה גדריה
ויפול על צוארו ויתבקחו וישקחו. ויאמר לו: ברוך ה' אשר לא
השבות נואל לאברהם, עתה ידעת כי בן עורא אתה, כי מי
ופליה לעשות כואת, חז' מפרק? — אז רפהה רוחו ויתורע אל
הליי, ויתן לו ר' יא בתו לאשה, גם מהר ומתן רב מادر נתן
לה, וישמח הליי בלבו לאמר: אני העשורי את אברם! ויתן מקום
לדרמות התגנו בשירו הנעים עד היום הזה. — והנה יידי הקורא,
אני נתני לפניך המעשה הזה ככתב בספרים בשינוי לשון קצר,
ואם

וזם לא ערבנו כי אמת הדבר, הלא ישפוק לנו המספר הזה
לדעת כי שם עולם עשה לו הראב"ע בכל הארץ, עד אשר
מליצה וחירות ישאו עליו המושלים ועל שנות חייו, וזה לאו
על כחו ועוצם ידו. כי מראש ימות עולם עד היום הזה ימי¹
אנשי שם גודלים חקרי לב נפלאות ידרשו; ומושבים בשבט
סופר יקומו בכל דור ודור ממלכה וממלכה, לספר לדור אחרון
בנים يولדו מעשי נפלאות מאנשי דעת אשר עשו להם שם עולם
על פני חוץ*)

ואני בטרם אכליה לדבר, א נכי נוחן לפניו עוד לモכרת
אהבה שני שירים להראב"ע, אשר יהיו לך למשיב נפש. כי גם
נמצא מהר לבו וכשרון נפשו צמדיים יחד. — גם לדורשי קורות
עולם ודבורי ימי בעלי אסופות (Literargeschichtsforscher) יהיו
לחווית, כי בשירים ההם נרשם גם מן כתיבותם, למען יהיו
לכrown כל הימים. ואלה הם:

*) ידוע לכל משబיל, מروع מני דוד יאמרו המושלים כי דבריהם
गפלאים נהיו בירוח קדם לגודלי ארץ, אשר מועלם אנשי השם. כי הנה
השבל האנושי אשר לא נטה חמייר למזיא הסבה והכסובב לכל דבר הנעשה
חתחת החשש, (באשר אתה הסגולה מיוורתך רק לבחורי עט, אשר להם יתר
שאת יותר עז בחכמה ובינתך לא יכול למזויא פתרון דבריהם רכיבם אשר
בק סודות הנפש יודחות, וחוקר עד הבלית יבוא بكل אל החונחות; וכן עת
ראו הטען העם אשר קצהה בינהם, את אנשי סגולות הרמים והנשאות בהתקפת
ובגבורותם, אן בחכמתם ובינתם לכם, היו כמשתוממים ודריכם נסתרה לפנייהם.
אויב בח הדמיין, (אשר יתראה תמיד ברוב הלומותינו, עת שכל אדם נסוג
אחרי מזיא החץ ותוכן העניות) נתה את אלהו בלבם לב החמון, ויחבר
דבריהם אשר לא חוברו מעולם, ולב החמן הלא נפהה הוא, יואמין לכל
דבריו ולכל הלומותינו, אשר חלם הדמיין. — על דרך זה נבראו המשלים
והדמויות בשירי העמים הקדומים, [אשר עם אמונה העט דרך אחר ילכון]
חולדות גדולות עם ועריצי גוי, עד היום הזה. כדי לעלי חכמת הנפש
. (Psychologen)

זהה החزو למחבר (*)

לדור דורים שנთיך אלהי.
אתה חי וקיים לעדי עד.
זשוכן עד וקדוש רם ונשגב.
ומדריכם בדרכ הישרה,
בחסוך אלהים למני.
ועורני להתחכם בדרכ,
כמו עד כה עורתני בטובך,
והשלמהו בארכעת אלפיים.
שנת רצון שנת תפקוד אסורים,
ביום ששי ביום טובה ושמחה. לישראל קדושים גם טהורים.

וביום שני בר"ח אדר ראשון שנת ד'
התקכ"ז נפטר ابن עורה ז"ל והוא
בן ע"ה וכחוב סימן לעצמו בשנת
פטירתו כחיבת יدي: ואברם בן חמש
ושבעים שנה בצאתו מחרוזן אף י"י
תגאכ"ה.

(*) השירים האלה נמצאים בסוף פירוש הראב"ע על כל התורה, נכתבים
בכתב יד על קלף (בתבנית רבועית בונין) ושמור בבית עקר הספרים של
אהוננו הקיטר מעטשרין בעיר רבתי בנימ ווינן הבירה. השיר הראשון
ככלות הראב"ע את פטרו ברומי, כפי ידיעתי לא יצא עוד לאור בסוף
חבורו הנרגע פעמים ובות. השיר השני, — אזכיר לא ידעת מדרע נתן לו
מקום

שואל ללימוד תלמוד תורה סורה נא אל משנה תורה;
 שם המצא הל- כות דת האל כרת כהו- נן כשרה.
 דרשו מע- ליו וקראו אחת מהן
 יום בו העלו נרותיו לב- ני ישראל
 ולעין כל בם פריו גנלה כל סתום*)
 דברי בר סריה- כן יואר כי לא- לאיך דבר לא-
 והרוכבר ע- אי זה איש ת- בר חיבור כ- מהו או כר-
 שם תורותיו ותבונתו משמרה לך- ראת משמרות.
 הרב משה רבבי מימון טטה עוז מ- קל הפהורה
 ימה אל אליו חסר וכגפ- עוזו יהיה עליו סורתה".

ועה קורא נעים ! קח נא את ספר שפת יתר בידך,
 וקראי נא בו ברוח נכון או תקרה לו עונג, ווראה כי איןנו
 שפת יתר — אך ליותר, כי ברכה בנו

מקומות בטעוף חיבור הרואב"ע אם לא על כי גם אלה ידו עשתה, לספר התחלת
 גבר עמייתו הרמביים זיל לזכר עולם בסוף מחברתו — אפשר כי הוא גיב פועל
 ידי בן עורא, אף כי הרמביים הזה צערו ליטאים לעת וקנת הרואב"ע; ולא ידעתני
 לשיר הזה מקום אחר עוד זולתי בו .

*) מה חסר לרעתי מל' אהת, כי מלבד צהדרת הוצאה יוצאה מן האבלל,
 כי כלן בעלות ד' ד' תנוגות, עוד הסובן הוא להפק מרצון המלין! ולדעתי
 יהבנן, כי נחסר מה מלחת אין, ר' ר' : אין כל סתום (אשר) דברו
 * נסתרת (בטפר היד), או מלחת אף או עם חטרה, והבומר יבהיר .

והיה כי תרungen בספר הקטן הזה על יושר שכלי הראב"ע
וטוב לבו להמליץ بعد אנווש כערכו רב טעריה ז"ל, ולעמו ר' לימין
צדקו ננד משינו ר' אדונים (הוא دونש בן לברט*) והמצוא בו
סדרים. דבר דבר על אפנינו, זכרתני גם אני, המשנich על צאת
הספר לאור כלול בהדרו.

*) יירוד נפשי החכם המופלא ר' שמואל דוד לוֹצָאטוּ מוכיר את אדונים:
הלוּ בָּן המורקטים הראשונים בספריו היקר אשר חhab בלשון איטלקית בשם:
(*Prolegomeni ad una grammatica ragionata della lingua ebraica,*
p. 26 § IX.) *Adonim levita di Fez, dei cui scritti ignoransi persino*
i nomi, encomiato pero da Aben Esdra nel (p. 29
§ XII 3.) *Secondo che*
accenna *Aben Esdra nel*, שפה ברורה,
parte precursore del Chajug nella riforma della grammatika ebraica.
ר' אדונים הלוּ מגא גם באפורי, והט' ש מה יתר נמציא בכ' גם באוצר
הספרים של המלודר הגדול דע ראט' (Codex 314) כאשר הוריע לנו החכם
זהה בספריו קורות מדולי ישראל, (Dizionario storico) בחולדות הראב"ע.

פרעסבורג, כ"ב לחיש זיו התקצ"ח לב"ע.

מair הלוי לעמ ערים.

סְפִּרְתַּי יָסֹד דִּקְדוּק בֶּטֶן כְּתָרָה,
סְפִּרְתַּי בְּשֵׁם פָּלָטִיד שְׁמָנוֹ חַיִּים
סְפִּרְתַּי גִּלְּהָלָו דִּבְרָתָר
סְפִּרְתַּא לְאַבְּרָהָם בָּנוֹ מְאִיר

אדוני האדונים ! שא עון ר' אדונים הלו' משכבו נ"ע, שקשר
על אדוננו ראש הישיבה רב סעדיה תנצ"ה . ואני אברהם בן
פאייר בן עורה הספרדי נדבה רוחוי, להציל דברי הנאון מיר אדונים
קשה, ולולוי שידעתוי שהיה חכם בדורו, היהתי אומר: חחלת דבר
פִּיהוּ סְכָלוֹת . כי החל בחללה לאמר, שנגע הנאון בפתח רוזן,
וככה הוא אומר תמיד: ועוד פתר, ואני מצא בכל המקרא
ואת הנורה, כי אם בטעם חלום, והנה יעשה מדברי הנביאים,
שדבריהם אמת, בדברי חלום, שיבקש פותר להם, והיה נכון יותר
ל Amar : ועוד פירש או ביאר :

א) יתשלח את אַמְתָּה וַתִּקְרַתְּ (שמות ב' ה'), אמר הנאון
שהוא כמו אמה ארכו. ויאמר ר' אדונים שטעה נ' טויות מדרך
דקודק הלשון . ואני אברהם אומר, מי יתן ואני ר' אדונים היינו
בדור אחד, והיהתי מוכיחו על הדברים האלה, כי כל דבר שיאמר
תלמיד מפי רבו ורבו מפי רבו, אין ראוי להשיב כי אם על הרוב
הקדמון , וירדתי כי רב סעדיה הקל שבתלמידים היה מהכמי
התלמיד, והנдол שבhem היה קל מהכמי המשנה, אם כן מה חטא
הנאן ? ומרוע אליו ריבות ? יקום יRib את ההרים מוסדי עולם,
dem חכמי המשנה שפירשו כן, ועוד מצינו שאמר הנאון במקומות

רכבים

רבים מספירו: אע"פ שסבירה ذكرוך הלשון איןנו בדברי הראשונים, אנו נסטור עליהם, ונעוג, דעתנו, כי היא נקלת לנו דעתם. ובן עשה במלת ונקה לא יקחה. שכן אחרי רבים להטוטה, ורבים באלה:

(ב) **בְּאַחֲלִים נָטוּ יְיָ** (במדבר כ"ד); אמר הגאון, שהוא כמו יושב אחים, ור' אדונים אמר שהוא כמו מר ואהלו, וע' פנים. להורה, יש להשיב, כי משקל הטעות משתנים. גם יושב אחים לאות, כי מצינו השכוני באחים וכן קדרשים בקמצ' נROL, בקדושים בקמצ' חטף, ואם ישאל שואל: מה טעם נתע עם אהילים? הרי לו: נתע אהילי אפננו... ועוד מאין לר' אדונים כי אהילים עצי בושם הם ונופל בהם לשון נתעה? אולי הם כמו שמצוינום במקום אחר שנייהם דבוקים, מר ואהלו, ומפרשים רבית פירשו אהילים עובר והוא מתולדות דני הים.

(ג) **מְאִירֹת אֶזְתָּה** (ישעיה כ"ז), אמר הגאון, שהוא כמו אריתוי מורי, ויאמר ר' אדונים, שהוא מנורת ולא תairo מובהה מפרקוק הלשון. יש להשיב, כי יתרן היה גורה א' וטעם א', והם מב' שרשיהם, וישר אל מלאך, שהוא מהפעלים השניים לפיו דעתו ולפי דעת כל המדקדקים, לפי שהוא מהפעלים שהלמ"ד שליהם נעלם ואם בא מערער לומר יתרן היה וישר אל מלאך מהפעלים הכהולים, ולא ידמה זה כמו מאירות עם אריתוי. התשובה נcona לפניו לאמיר: ולא ידעת שהוא מבניין החבד מהפעלים השניים! ואם אמר מה טעם מלקטות אותה? בכח פירושו: שאין מנהג הנשים לעלות על עץ גבוח, וכאשר תשבנה הפהרות, ותהיינה קרויזות לארץ, או תצאננה הנשים לארות הפרי. ואם אמר עוד: א"כ ראוי לומד ומAIRות פריה? הרי לו: ואראה כל עובי דרך, ולפי דעת ר' אדונים מה הנשים ומה טעם באות? ועוד כי תairo מובהה, ר"ל העשו אור בתוכו, ואין בן מאירות אותה כי העשנת אור בתוכם.

ד) גָּדְלֵנִי בַּאֲבָב (איוב ל"א), אמר הנאן, שטעמו וכאב אנווש, אמר ר' אדונים שהודה איוב להשם. שנדרלו באב. ואמר על פי הנאן שווה חרבן הלשון, וחיללה לנו לפטור דבר שיויבינו להפר נקודה אחת מלשון הקרש. ולא אמר מאומה, בעבור שמצוינו כל י' התנוועות מתחלפות זו בזו, ולולי שאין רצוני להאריך, היהי מבואר וזה היטב. וב' הפירושים איניהם נכונים מדרך הדוקרא; גם מטעם עניין המקום, כי מלה גDEL בהיותה מבניין הקל, לא יצא הפעל אל אחר, כמו עד כי גDEL מادر, ואיך יתכן לומר גDELנו באב, רק גDELני מבניין הכביד הרגנוש, כי לא יתכן להיות פועל טפועל שלא יצא אל אחר! לבן פ' הכהוב: כי היהום הנוכר לעלה, אבל גDEL עמי מנעורי, וכמותו לא יגורך רע, לא יגור עטך, וmbtnami ami anchana שב אל האלמנה הנו' ולפי הנאן ור' אדונים אין טעם למלהanchana.

ה) קָמָה תַּرְדִּבְנִי כְּמָה אֶל (איוב י"ט), אמר הנאן שהוא חול כמו לאנשים האל; ור' אדונים אמר שהוא קרש, וראיתו שלא היה בדבר איוב וחבריו זולתם. וגם שזאת הראה צריכה ראה ב' פ'ori אלה נכונים, אם כן אין להסביר על הנאן.

ו*) — ועוד אמר הנאן כי האותיות המשתרעים, הם חזוי כל האותיות. ור' אדונים אמר כי הט' והר' נ"ב ממשורדים, וזה הפרק דעת כל המדקדקים הראשונים והאחרונים. וידוע כי מ' נצטרק צט' ויצט'ירטו, תמורה ת' ההפועל, לדבר חזות באות, כי אם היה התי' במנחנו, ראה הツ' אבל היא ט' ובזהות התי'ו והט'ית קרוביים בוציאה, החליפוהו ולאימצא הט' נסף כ"א עם צ', ואין בן מנהג המשתרעים, ור' הודמנתו אינה ראה כי המלה ארמית זלא לה"ק. אחר שמצוינו אם תבעיון בעוי במקרא, הנה דברי ר' אדונים

* בכל מקום במלילה כחפה ס'כטוי לו במליך כסיטן לון צס (*) ובמקרים כללים ונמלומכיות קקטיס למוציאים ציון [?] טמראתי לפי מהפסוס, וכל מלומטי ס'כטניים עיס' למוד קדעם, כי יטלתי למקן נכי קדושים. וכי למצין. מהיל.

אדונים בט' ור' נכונים, גם רבריו הנאן אינם רוחקים.
 ז) — עוד אמר הנאן, כי אחר שנהח אברהם אבינו את העגלת וההען והאיל ושחת הツפור, החים הקב"ה לאות, כי לולי זה במה היה מאמין שיעשה הקב"ה מה שדבר ר' לי? — וו' אדונים אמר. שירידת אש מן השטמים היא אותן גדרלה. ואני אומר. שרך הנאן לרודף אחר קדרמונינו זל, והם אמרו וה מרעתם כי מאיזה מקום ראה ראייה על החיות המתים, ולר' אדונים יש לערער ולומר הלא תרומה גדרלה נפלת עליו, ונאמר לו בחולם נבואה שרשית ידוע תרע, והכתוב לא העיר שהקץ, וראה האש יורדת, וא"כ הנה האות בספק!

ח) **בעליהם?** עחות בצרה (תהלים י'), אמר הנאן, שהוא בטו בצרה קראתי והואאמת; ור' אדונים אמר, שהוא מנורת דבר הבצורות, ודבריו תהוו, כי טעם כל המוכור אינו כ"א על צר ומזוק.

ט) **בקורת תהיה** (ויקרא י"ט), פ"י הנאן, שתיהיה לוקה ברצועה הבקר, כי בן אמרו חכמים זל; ור' אדונים לא אמר בה באומה.

י) **ביקורתיך** (תהלים מ"ה), אמר הנאן שהוא כמו בקורס, זיאמר ר' אדונים שהוא מנורת יקר, ונעלם הי"ד מכנהגו עם החול"ם, ולפי דעתו, המלה קשה להיות בננות מלכים לעולם יקרים, זאלו אמר המשורר שההינה נבואה, או היה כבוד לאשר נאמר עליו המוטמן, ומה טעם דגשנות הקוף? ואחר שהמללה ורה, אין ראוי להרחב פה על הנאן, אע"פ שלא ארע במללה זו את פירוש טוב מפירוש ר' אדונים.

יא) **לגיאזנים** (תהלים קכ"ג), אמר הנאן, שהוא מלשון משנה שקורין למחנה לגION; וייאמר ר' אדונים שהמללה שתי היבשות: ופי' הנאים היוונים, כמו הרבה היונה. זאת טעות גחה, כי היא מלה אחת, כי אין בלשון הקristol מלה אתה מורכבה משתי מילות **בעעלים**

בפעלים, ובתואור השמות הנגור מצאנו מועטות במלות הטעם, כמו את אשר בלעדי; וודר טעהו שנית כי לנאי-ראוי להיות סמרק, והנכון שהמלה מנורת נאה, והוא הוואר השם, כמו עליונים, ונשתנה הה"א, ולא היה במשמעותו בעבר אות הנגורון.

יב) **גַּנְגֶּבֶתִי יוֹם** (בראשית ל'א), הנICON מה שאמר ר' אדרנוס, רק לא פי' لماذا לא באה המלה מלעיל בעברו הוספה הי"ד, כמו רבתינו בנים שורתי? כי העברים שמו הפרש בין הי"ד הנוסף, ובין הי"ד שהוא מדובר בעברו; ובגנובתי יום עוכבו המלה מלרע בעבר השונות הביה"ת, כמו מלאתי משפט, ואחר שהפרישו בינה לפועל, אין צורך להברלה אחרת.

יג) **וְהָאָמֵר לְאָהָ בָּנֶר** (בראשית ל'), אמר הנאון, באה הנdra והתחבר; ור"א אמר, שלא יתכן לא אמר מהניר נר, ולא פי' בו מאומה, ואני אומר שדברי הנאון אינם רוחקים, כי הנה אמרו העברים והשיינו אויהם עון אשמה, מנורת אם יעלה לשמיים שיאו, וכאשר יאמר המערער כי השיאו ושיאו ב' שרשים וטעם אחר, כאמור חמדרכיהם במלת לא יIRON רוחי באדם עם ישב חרבו אל נRNAה, יכול הנאון לומר. ורבים פירשו בנר, בא מול הטוב כי כן הוא בלשון ישמעאל בעבר ב' הלשונות הקרובות מאר, וכמוهو העורכים לנר שלחן והוא כוכב צדק.— ולפי דעתו שלמה נר מנורת גדור מבuali הכלל, והטעם, שיש לה בנימ רבים, וטעם חסרון ה"א במקtab, כי סמכו העברים על המכתא, וכמותו על יום טוב בנו (שמואל א' כ"ה):

יד) **אֲבָדִים עַד בֵּית אֱלֹהִים** (תהלים מ"ב), אמר הנאון, שהוא לשון משנה, האשה מדירה את בנה, ור"א אמר, שלא יתכן להיות כבה רק בתנועות האל"ף בשו"א ופתח, וזאת איננה טענה, כי המלה מהפעלים שהלמ"ד שלהם נעלם וمبנין נפעל, אבל אמר אדרה עליהם, כמו וילחמוני חנם שטעמו וילחמו עמי. ופי'

ר' אדונים מנורת דום לה';ומי יתן יודום. ואו טוב לו! כי אין לפ' וזה טעם וריה, אחר שהמשורר אמר כי אעבורי בסך, למתה יודום? ועוד שהנה אחורי בקהל רנה ותודה? — גם טעה בדקוק ב' טיעות נדולות, הד'. כי אין האל"פ מתנווע בשו"א ופת"ח הנה במשפט בגין הכלב הרגוש, וטעות הב', כי מנהג העכרים לכפול ל' הפעל, כמו סניר, או הע' והל', כמו סחרח, יקרק, אדרם, או הפ' והע' והל' יחסרוו, כמו תשנשי, ומה שאמר כי מה שיכפלו העכרים בסוף המלה זאת הוא שורש, כמו סובב, הלוך וטפוף, אינו כן שורש ה' ממלת אדרם. ומה שאמר על מלת טופטה, טיעות אחרות, כי ב' הפטין שורש הם; ועוד כי מלת טופטה שם לא פעל. ואינו מנורת הלוך וטפוף, באשרו אמר.

מן) יִצְבֶּר עַמִּים (תהלים ע'), אמר הנואן, שהוא כמו עני ולא הביא לו חבר; ויאמר ר' אדונים שהוא מנורת הקברו, דוברות בים, ולפי דעתיו, שהוא כטעם יצבר, וקרוב הוא לפ' הנואן וכמותו בדברי הימים. ותדבר את כל רוע ורע הממלכה, ובמלחים וחאבד כחוב ואולי הם מגורת אכנו בדבר.

מן) בְּבֹדֵאָלָזִים הַסְּתָרְכָּר (משל' ב"ט), אמר ר' אדונים, שפ' בו הנואן פי' שאין בו טעם, וזהו פ' בו מחלוקת עין כמו הסתר פניך מהתאי. ומה שפ' בו הנואן שכחתי; רק לפי דעתך כן הוא פ' הכתוב, כי המסתור דברי ה' שלא גלוות סודו למי שאינו ראי, מכבד ה', והחוקר על דברי המלוכה של בשר ודם חולק בבוד למלך, כמו שאמר בסוף הפסוק וככדו מלכים חקור דבר, וזראה שאין פי' ר' אדונים נכון שלא אמר הכתוב עון, ואמר הסתר דבר.

ין) גַּסְבֵּידַט צְדִים (תהלים ט"ז), אמר הנואן שהוא מנורת היהת דים, כי יאמר מן חיים חם, ומן ציים צם, והאמת שפ' דם

דם, כמו כי הדם הוא הנפש, רק טעה במשקליו, כי מלה רם
קמוץ, והם מון רבים שאינם נמצאים, ומ' חיים לשון רבים,
והיא בחיר"ק.

יח) **חרות גָּלְעֵד** (עמום א'), אמר הגאון שטעמו הריט,
כמו ימות עולם ימים, ולא נשתנה הה"א בסמכה כאשר לא נשתנה
הרי בגלבוע; ויאמר ר"א א"ב מה טעם למן הרחיב את גבולם?
וננה ר' אדונים פירש מצורתו וילבד ייחדרתו.

ימ) **יעוֹז בִּבְנֵוֹת** (טהילים נ"א), פ"י בו הגאון במשמעותו;
ולגלו עליו ר' אדונים, בעבור הוות הה"א והוא י"ו שורש, ויתכן
שמוחשב הגאון מנורת י"י להם למלך, והטעם במשמעותו היה לו,
וונכוון כמו להוותו. וייהיה בהוות ס"י לפועל, ויתכן היותו פועל
במו ותוכחותי לבקרים.

כ) **זָבַן** (בראשית ל'), אמר הגאון, שהוא כמו זבת חלב
ודבש; ור"א הפסו מהסiron תר', יכול הגאון להסביר, כי מלה
זבת חטרה ד' בעבור חברו ד' ות' רפה הקרובים במצוות הלשון,
ורבים אמרו כמותו הרה ללת, כמו ללרת. או יהוה פ' זבדני כמו
זבת והם ב' שרשיהם, כמו עזה ועתה, ורבים כן;

כא) **זָמַת אֲגָלָת חֶטְאת** (משלו כ"ד), אמר הגאון, כי הומת
וזחתאת והתוועבה לאדם ליצנות; ויאמר ר"א אני אפתרנו פרחון
שרוצה כל איש נבון, כי זמת האולת בחטא, והטעם באשה, וע"כ
הביא המשל השני יותר, כי מי שרוצה לשאנה, ר"ל לסבול אולתה,
ופי' זה אין לו טעם. וככה פ': רע כי האoil הוא טפש שאין לו
דעת, וחלץ יש לו דעת ויתהלך בני אדם, וע"כ ישנאוהו, והוא
חוועבה להם מלצנוו, וכשיוחוב האדים בדברי אולת, תביאנו לידי
חטאה.

כב) **בְּמִתְפִּיכְתָּן זָרִים** (ישעיה א'), אמר הגאון, שהוא מנורת
ורם

זרם, ויאמר ר' אדונים, שזה לא יתכן מהסرون הם', כי מן הדם יאמר חרמים, וט' זרים איןנו אלא לשון רבים, ואני אומר כי הדין עם הגאון כי זרים זרם, שמשמעות השמות משתנים כמו וקנמן-בשם, אריתוי מורי עם בשמי, וכמותו אחר וקרם, ורוח הקדרם,

.כג) **נוֹפָן וְמִירּוֹת** (איוב ל"ה), אמר הגאון, שה' עושה הכל והם מומרים לו; ויאמר ר' אדונים, כי מלת ולא אמר איה אלהי עושי מושכת עצמה ואחרת עמה. והטעם, שלא היה האדם מוטר לה' בלילה ולא ביום. ועוד ראוי להוציאfic היה ולומר: ולא דוחה גותן זמירותليلיה; ולדרעתו פ"י הגאון אמרת, והטעם לבכבים שלך רואיהם יזמרו לה', כמו כי אראה שטיך וכו' ירחה וככבים, שלא יזכיר השם בעבור שתסתיר הכוכבים ביום שלא יראה רק השם לשבדו, ויש טעם בזה למלת לילה, ועל פ"י זה תולצ'אי בקר בערך פרגין (תהלים ס"ה), כמו גותן זמירות.

.כד) **וּמְלַקְתִּיחַ וּפְתַחְתִּיחַ** (שמות כ"ה), אמר הגאון, שהוא כמו קח את המתחה, ויאמר ר' אדונים שאין מתחה למנורה כלל, אבל הוא למובח, ופי' מתחות המנורה, מנורות וחותה בה את היהת, וזה חמה גדול, כי זה ר' אדונים לא היה מהקדמונים, א"כ מי הניגר לו, שלא היו מתחות למנורה, שידלקו הכהנים בהם הנרות? ולמה הוציא הכתוב ממשפטו? והנה הראית שכאן הוא, שכחוב ומתחותיה שהם רבים, ולא אחת כאשר אמר,

.כג) **פִּי כְּמֹתֶךָ חַסֵּין יְהָה** (תהלים פ"ט), אמר הגאון, יורש הארץ מלשון ארמיות אחסנא, ונכון היוחו תואר כמו וחסן והוא כאלוינום, רק טעה ר"א שאמר כי משקלו אסיד מריא רביד, ואלה אין שמות, ואיך ישקו מלת שם תואר בשם'ו? ועשה כן במלת מנה אחת אפים, כי הביא, אסיד, שריד ופלט וחבירו זאן אחד מהם על משקל חסין רק בסמכות, כאסידי התקופה, פליטי חרב, וטענה טעות גדולה, שהביא סכיב עמהם ואין שם התואר

התואר, ועוד גROLה מואה שהביא יודע עם שכיר, וזאת הגורה לא ידעו אף מצטרפת ואם היא מהפעלים העומדים, או מהיווצאים.

(ב') נִזְרָנֶו (תהלים י"ח), אמר הגאון שהוא כחרום ומחדרים אימה, ור"א אמר שהמללה הפוכה, ורבבי הגאון נכונים, וטעם, ממסגרותיהם מהארמוניים הננסרים בהם. וודעת כי בבש כמו שב, ושלמה בשמלה, ולא ימצא ככה' בפעלם, כ"א בשמות.

(ג') חַלְפָאִים (תהלים י"ד), אמר הגאון טעמו דלים, והיא: היבת אחת; ויאמר ר"א שוה לא יתבן, כי לא יאמר מן מלך כי אם מלכים. וממי אמר לו שהאחר הילך? רק חלבא. — ויאמר ר"א שהם ב' חיבות חיל כאים כמו חיל נכאים, "כ' וראה לנו ר' ארונים במקרא חיל بلا יוד מגורת חיל, וכל שודא על משקלו ביתו, זית שית; ואמר ר' ארונים שהוסרה נ' נכאים כאשר הוסרה ב' כסות מלאת ענבים סודה, וזה עניות גROLה כי נ' נכאים שורש בנכאה לבב מבני נפעל והטעם א' אלא שהשורשים משתנים, וככה' רבים ונם בן מלחת סודה.

(ה') בְּפִתְחִים חַפְשֵׁי (תהלים פ"ט), אמר הגאון, כי המתחפשי מהמיתה וכל הבריותعبادים; ויאמר ר' ארונים חפשי מעבודת האלים ואלה דבריו קדמוניינו ולא בראם מלבו, והנכון חפשי מעמל, כי אדם לעמל יולד.

(ט') יְשַׁטֵּעַ אֶל וַיְעַנֵּם (תהלים נ"ה), אמר הגאון, יעיד-בם כמו לא תענה; ויאמר ר"א כי לא יתבן היה לשון עדות בלבד ב' ופי' שהוא מגורת ויענק וירעיבך. ואני אומר כי דברי הגאון אמת, וטענת ר"א אינה נכונה, כי רבים לנו כזה, כמו לא. נגענו שהוא נגענו בך, ורבבי ר' ארונים שקר כי היה ראוי להיות שבור בחורך ופתחה העין וידגש הנין' במשפט בניין הכבך, ואם אמר מה יזק שיהיה מבניין הקל? זה לא יתבן בעבר היותו מתחפעלים היוציאים

היווצאים אל אחת, כי הם סימן הפעלים, ואם אמר א"ב יהוה מבניין המכוב הנוסף כמו יעלם, יש לו להראות בנין זה נמצא במקרא.

(ל) טָרֵף בְּפִיחַת (בראשית ח'), אמר הגאון חתוך בפייה ויאמר ד"א, היעשה מפועל פועל, וכי זית וטרף ב' שמות, ולא אמר נכונה כי ר"יש טרפ קמיון הפרק כל פועל עבר, והוא שם החואר כי יש תואר דומה לפועל כמו הולך, שלא יתרכן היווי פועל, כי אין לו פועל בעבר שהוא מהפעלים העומדים ויש שם תואר דומה לפועל כמו מת ורבים נמיוחו.

(לא) בָּן טְבָאל (ישעה ז'), אמר הגאון בן רملיה בניי *) זו"א חפסו בעבור שיבא רملיה ולא רמליה? והגאון רדף אחר הקדמוניים וע' פנים להוראה; ו"א הטוב אלינו, והנcone שטעמו שר גדול חשוב בעניי ב' המלכים.

(לב) בִּקְמִים אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם (דברים א'), אמר הגאון בוגר ישיבתם כולה. ויאמר ר"א כי ה' החת ה' כמו בעבר באדרוני, בעמי כעמך, וזאת טענה גדולה כי כפ"ן אלה לדרך קזירה, וטענו בעבר באדרוני, ואדרוני בעבר, ועמך בעמו, שאין הפרש ביןיהם כי זה כזה וזה כזה, ועוד אין טעם לפ"ר"א, כי מה טעם הימים אשר ישבתם? וכי הגאון נכון וטעם להזכיר זה כי הבהיר אמר דיישב העם בקדושים ושם רבו על הימים ושתו מים רכבים ולא היה כן.

(לו) יְרַקְבֵּק (ויקרא יד), אמר הגאון שהוכפל לקושי, ולדעתו

*) עיין ברטש ולריק מס וכגימפלייט קו"ט פ"ס חי' נ"ל גלגולcis ולפי' מס שפפסו ר"ל גענאו טינקלרמן דט' ג'ל למלה נ"ל ופי' דעת קדריק פון ספינקס כלל גל גאנון עיינט. — סמעתיק

ולדעתי דבריו ר' אדונים קרובים והעד לבנה אומדמת*) רק טעה שפ' שchorה אני על שער שחור שבעינה, כי לא יקרא האדם כלל בתואר שם בעבר או אחד או שער אחד,

לד) **שנות ימין עליון** (קהלים ע'ז), אמר הגאון יד ה', ויאמר ר' אדונים שהוא לשון שבואה, כי בן הוא לשון הנרי, וכמו שהוא ימין שקר. ופי' הגאון הוא האמת, וכבה פ' הפטוק ואומר חלווי היא מגורת תלה ה' בה על משקל למען ענוחו, וטעם היא על מחשבתו, וטעם שנות ימין עליון, שנשתנה כמו ורhitם שנות, ע'ב אמר אחרון אוכור מעלייה.— וטעם ימין גבורות ה' שהוא עליון, או יהיה שנות עליון כמשמעותו וטעמו חלווי היא מחשבתי בשנות ימין עליון ורבך גם בא אחריו, וטעם ימין כמו ימנים ימין שקר וטעם ימין שקר כי בתחילת אמר אש פיהם דבר שאו, ואין צורך ללשון הנרי כלל,

לה) **יתוך נזירים מצעחו** (איוב כ"א), אמר הגאון כמו ויתרו את הארץ, ור"א אמר שהוא טן יתרון, והנבן שפ' המלה בטעם שאין טעם לדבריו שניהם.

לו) **אדם ערום בזקח דעת** (משל י"א), אמר הגאון שהיא כמו חכוו על השה, והאמת שלא יתכן, גם יש לערער על דבר ר"א בעבר שלא מצאנו גזרתו מבניון הקל, ואם יאמר הנה במורה עביה כשית בשין, יש להסביר כי כשית אינו פועל יוצא אל אחר.

לו) **ונזכיר ברים** (קהלים ל'ז), אמר הגאון לחילוח העמקים, ור"א

*) דמי כ"ל המפו מככלו חmens ירכיו מילך דמי גמלכיע. ועיין כספית לארמניים (גנעים פ"ה ד') חיל, וכן למאל כספית לדס: נכסה מודמתה, מימי מהחק נילדימות, ר' טיטוס זה סמללה כמעורבמן קלונן עס חזק כלגדימות ויחס ממע כמללה כ████ סטוק עכ'ל נאם, ע"ט כי יקליס כס.

ור"א אמר חלב הכהנים, וב' הפירושים נכונים כי מצינו כר נרב ולבשו כרים הצאן.

לח) וככבי ר' לעפר (תהלים ז'), אמר הגאון כי כבוד הנוף הוא הנפט, ויאמר ר"א כי זאת טעות גדייה, רק הנוף הוא בעבור הנפש כמו המשביע בטוב עדין, ויקם ר' משה הכהן לפרש אל תחדר כבורי, כמו נשפי, כי מנהג נבאים לכטול הטעם במלת אחדות, ואו קם ר' יהודה בן בעלם וילעג עליו כי איך יהיה הכבוד נפש, וכחוב וככבי לעפר ישכן סלה, והנפש לא תשכנן בעפר? אח"כ הדורו ר' אדרוניים ור' יהודה שאין ספק כי הכבוד הוא הנפש כשהוא נכבד ממשני חלקי האדם שהם הנפש והגוף, הלא תראה שכחוב למען יומך כבוד, ויגל כבורי, ואחריו אף בשרי ישכן לבטח שהוא הנוף ואין זה כפל לשון כי מלת אף תוכיח, ואסfir טעות ר' יהודה כי כתוב דבקה לעפר נפשי דרך משל, ואומר כי המשביע בטוב עדין, נפשך, כמו השבע נפשי.

לט) וילחומי רישוף (דברים ל"ב), אמר הגאון חמות אש, ויאמר ר' אדרוניים כי חם כמו אש, ואני אומר שב לרישוף במקרה הוא כמו אש, וכמוهو ובני רישוף יגביהו עופ, והטעם בחוליות אש, ובני הם הנציצים, ואלו היה דבר ולחמי רישוף עם ושן בהמות היה נכון, רק מה טעם היהו באמצע וקטב טרייר והם מיני דבר שבאייר? ואם טען أنها מציאות היל' נספה? הראנו: השלישי לאבשלום בן מעכה, ואם אמר שאין כן ולחמי רישוף בעבור חוספת הו"ז, הרי ולאום מלאום יאמץ, ואם אמר אולי הוא שורש בפ"ע, הנה שלנו ושלו יוכיח.

ט) לישר השמן (במדבר י"א), אמר הגאון מתקה כשמן, כלל ראית, ויאמר ר' אדרוניים שהוא הליחה שבו, כמו נהף לשדי, ומה שנג' הגאון? ולחת השמן מתקה וערבה, והעד צפיפות ברבש שאינו מבושל, וכש מבושל הוא בטעם לשד השמן, ושמן וזה אינו שמן זית רק כמו לريح שמניך טובים.

מג) על מות לְקֹן (ההלים ט'), אמר הנanon שהל' נוקף ופתח כל' ליזהר, והטעם בן והוא אחד מהלוים בכחות בדבריו הימים, ור"א אמר שהוא שם מלך מהגויים שנלחמו עם דוד, ולא הביא ראייה, ולדעתו מלהعلمות א' כלמות Shir, שהוא פיות בס' תחלות, ונום הנanon לא אמר שם דבר רק המלה אחת היא אצלו

טב) לִיעּו (תהלים ק"ד), אמר הנanon כמו לעני שפה, ור"א אמר שהוא כלשון משנה מוציא לעו על בניה; ושני הפ"י במשקל אחד כי אין מבירע:

טג) וַתָּגַנְגֵנִי (איוב ב"א), אמר הנanon כמו מגן ציריך, ור"א אמר שהוא מגורת נמננו כל' יושבי בנען, והוא אמתה, ואולי לא אמר הנanon על השרש אלא על העקר.

טד) טי — אמר הנanon שלא יכול על דבר ידוע בלשון עבר? ויאמר ר' אדרוניים שאינו בן בעבר שמצוא מי פשע יעקב, ואני אומר שדברי הנanon אמת, כי פ"י הכתוב בחסרון והטעם מי יסיד, או הוליד או עשה או גndl פשע יעקב;

טה) לְמַחוֹת פְּלַבְּין (משל ל"א), אמר הנanon מלשון תרגום עצה, זיאמר ר' אדרוניים שהוא כעולות מחום. ופי' הנanon הוא הנכון כי אם בדברי ר"א היה הלמ"ד שבור בחר"ק, ולא פרתו, כמו שתנות עולמים שטעתו לשנות עולמים, ואם יאמר הנה לモכח התשובה כי נפתח הל' להורות ה' הרעת החסר במשפט חבר הל' שהוא ב', כמו בשמיים, ונמצא שלם בהשמיים חסרך, אם כן נפתח הל' מהפרון חא' בגין הכבד הנוסף כמו למרות עני כבודו,

טז) מִיאִילִים אֲשֶׁר חַמְרָתִם (ישעה א'), פי' הנanon כבשים ייאמר ר' אדרוניים שהוא מגורת אלונים כמו אלה, ולדעתו הבהיר בפטל במשפט הנבאים, רק דברי הנanon אינם רוחקים.

ברא"

מן) בראש אטיר (ישעה י"ז), אמר הנanon כמשמעותו כמו דאמורן חום, ויאמר ר"א שהוא משרני ענף, וכן הוא כשרין שהוא למעלה למעלה, וגם דברי הנanon נכוונים, וכמוות יהאמרו כל פעולו און.

מה) וְהִתְאַצֵּן (ישעה מ"ו), אמר הנanon מגורת יוש ויאמר ר"א שהוא כמו ישיש, ויאמר רבינו האי נanon שהוא מגורת אש, והטעם היו חרדים, והנכון בעני הוסדו לשון יפה כמו לאישי קיר הרשת.

מן) גַּיְץ עָנָן אוֹרֶז (איוב ל"ז), אכר הנanon שאינו לשון אוֹר, ויאמר ר"א כי הוא המאויר שהוא סבת הענים, ומה יעשה בפסוק כחום צח עלי אוֹר?

(ג) בְּאֵין אֶלְפִים אֲבָס בָּר (משל י"ד), אמר הנanon במקומות שאין בקר אבוס בר, ועשה אבוס בקמץ קטן כמו בקמץ גדול, זבר במשמעותו, ויאמר ר"א באין בקר האבוס נקי ויפה פ"י שסופה מוכיה עליו אע"פ שיש לטען במלת בר, רק כאן הוא בדרך טהר יומא.

(ה) עַטְרַת הַפְּאָרָת הַטְּנָגָה (משל י"א), אמר ר' אדרוניים שהنانון פ"י מגן, והוא אומר שהוא כמו מגן ציריך, גם בזה יפה אמר.

(נב) מַה יִקְרֹז רְעֵיק אֶל (זהלים קל"ט), אמר הנanon מחשבותיך וכמוות לרעיזין לבו, כי הו"ז והנו"ן נוספים כמו וכرون, ויאמר ר"א שהוא כמו סגולה, ואני אומר שספריו ראוי להשרף על שיאמר שיש לשם שהוא אחד – חברים ורעים רק בדרך דרוש לא ע"ד פשט, חילילה! חילילה! והנה דבר סורה על ה', רק פ"י הנanon בגין הלא הראה שאמר הנבניה הchallenge, בנתה לרעי מרוחק, ואחר דבריהם רבים אמר מה יקרו רעיך אל והטעם כי אתה הבין רעמי מרוחק מותן קדמון קודם שאחשי, ומהשבותיך יקרים בעני שלא אוכל

אוכל לדעם, כמו ויקר פרוין נפשם, הלא אחריו: אספרם מחול ירכיוין, ואיך ידבר כן על סנולי ה' ומה טעם הקיצווי ועורי עמר, ודבר רעה אל רעה שאמר שִׁרְעֵי ה' אין להם מספר,

גנ) **צָעִיר רֹאִים** (תהילים ס"ח), אמר הנאון הפחה שלם כאלו אמר רודה בם, ו/or אדונים אמר שהוא מן נרדם, ודברי הנאון נכונים שאין טעם לרבי ר' אדונים, ומה שאמר שלא אמר רודם בקמצות הר' בקמץ נдол, הראיינו לו: איה המעלם מים, ואלו שני העברים המשפט בעעלים שהלמ"ד שלהם נעלם.

נד) **הַן אֶרְאָלָם צָעַקּוּ חֹזֶת** (ישעה ל"ג), אמר הנאון גדויליהם ואי נמלה חבר בהיות מלאכי שלום כפול במשפט רובי הנבואות, ויאמר ר"א כי אראלם כמו בשלם הבשר, ולדעתי הוא ירושלים שנקראת אריאל על שם המובח, או בעבור דבר אחר והטעם כשיראו אראלים הם שרויים שלה חמס יצעקו חזתה.

נה) **רִפָּה שְׁבָרִיךְ** (תהילים ס'), אמר הנאון כמו רופאה לה, ור"א אמר שהוא מגורת רפואי, כי אוותיות אהוי מתחביבים וזה חשוב כמו א' בסוף המלה, ואין הפרש ביןיהם במובטא,

גנ) **מִשְׁתַּת עֲנָבִים** (במדבר ז'), אמר הנאון מלשון משנה שורין, ויאמר ר"א כי ה' שרש ושרה, והטעם עבדות, ולא אמר מאומה, כי מה טעם לומר לא ישתה כל עבותה ענבים ?

גנ) **וְלִשְׁקוֹת בְּסִילִים** (משלי ח'), אמר הנאון כמו שלו, והטעם שננת וכמוهو על השל, אע"פ שיש שפרשו בו על הפסגה, כמו בשלוי. ויאמר ר"א שהוא כמו שלו כל בגורי בגר, וב' הפי' נכוןים א"כ אין להסביר על הנאון.

גח) **עַד בַּי יָבָא שָׁלָה** (בראשית מ"ט), אמר הנאון כמו שלו, ויאמר

ויאמר ר"א שטעה נ' טעות, ולא אמר מאומה כי מצאנו ה' בסוף מללה חחת ויו"ו לשון וכבר שאינו נמצא כמו בחור אהלה, גם מצאנו נח געלם תחת הרגש, ומיצינו יו"ד געלם למשך ואין להם מספר. והנכון בענייני שידבר על גלוות שלילה, ואלו כאשר אמרו רביהם מגורת שלל, היה שללו או מן ובשליתה היה שלו, ועוד למה יוכיר השללה. תחת הבן? ופרשתי בספר היישר כי נבא על דוד, ושללה שם המקומות בעצמו שהיה שם הארון, והתעם ערד כי יבא קץ שלילה או עד יצא דבר שלילה, ولو יקחת עמים שב לשבט יהורה וכן הכתוב מעיד: ויטש משכנן שללה ויבחר בדור עבדו.

נט) **שְׁלָף יִבֶּשׂ** (תהלים קכ"ט), אמר הנאון מלשון משנה שלפי קייר, ור"א אמר שהוא כמו שלף איש נעל, ושני הפירושים נכונים הם בענייני .

ס) **פְּשָׂעֵרִי** (ש"ה ד'), אמר הנאון מנהה, וכמוו ותשורה אין להביא, וטעם ר"א רחוק מעט .

סא) **אֲשַׁחַה** (תהלים ז'), אמר הנאון שהוא כמו כאשר יפרש השחה דרך משל, כי התקבצו דמעות במתחו ועליו משיחו, וב' בכל לילה מרשת עצמו ואחר עמו כמו מלא אביך, ויאמר ר"א שהוא לשון רחיצה ארמית, ואחר שמצאנו לו חבר בלה"ק אין לנו צורך לאրמית, גם הוא משל לדברי ר' אדונים .

סב) **בְּאַשְׁמָגִים בְּמִגְמָים** (ישעיה נ"ט), אמר הנאון שאין לו חבר וטעמו כפי מקומו, ור' אדונים אמר שה"א נספה וטעמו שמנים ודרשנים היוינו כמתים (אשר בטנס צבה לאחר מותם . טוש) א"כ מהطعم ה'ב'? ועוד כי דברי הנבאים כפולים .

סג) **זַיְבָּא גַּם הַשְּׁלֹּטָן** (איוב ב'), אמר הנאון שם אדם ויאמר ר"א שהוא מחמלאים, וכבר הבאת ראייה מחותקת דברי ר"א בפי איוב, ואולי הנאון אמר כן בעבור שלא יבינו הרכבים הסוד, רק אחד מנוי אלף שקעה לו לאמר שמלאכי ה' שטנים .

אל

ס"ד אל הנִּזְחָלֹת (תהלים ה'), אמר הנanon לשון תפלה מן זיהול משה, ור"א לא פירש מארמה. והנanon כי תחלת המוטר הוא כמו פיות שטעמו על כך ועל כך, ואלו היינו יודעים أنها אותו מומר או היינו מחפשים לרעה טעם נחלות אולי הוא מל' נחלות לשון רבים.

ס"ה גַּפְתֵּי (משל ז'), אמר הנanon מנורת נפת, ור"א אמר: לשון משנה והוא ננון.

ס"ו לא נִפְלֵל אֲנָבֵי טֶבֶם (איוב י"ב), אמר הנanon גדול, ואיןו כאשר חשב הנanon שטעמו כאלו יאמר אין אני גדול מכם וכמו זה לדעת המפרשים הקרמונים ויפלו מאור בעיניהם, ואולם הר נופל יבול, זלדעתי שמלה ויפלו כמשמעה שנלאו ונפלו בעיניהם בעצם, עפי' הר נופל הוא, ורק מעט רחוק, הר הנופל הוא הר עד שיבול, וננון שטעמו נכה וגודל, כמו הנפילים; ואם אמר אומר למה לא אמר הר נפול, אין לערער על השמות כי יצאו על משקלים שונים, והעברים לא יאמרו רק משקל הפעלים, ולהיות לא נופלאנכי מכם כאשר אמר ר' אדונים קרוב מאור.

ס"ז לְתַלְפִּוֹת (ש"ח ד'), אמר ר"א שהنانן אמר כי הת' שרש וטעמו לתולויות א"כ המלה שתים וטעמו לתלות פיות, כמו חרב פיות, והעד אלף המן תלוי עליו ואין רחוק, ורבי ארוניים לא פי' בו מארמה ויאמר ר' מרינו כי הת' נסוף והיא חסר אלף כמו מלפני מבהמות ארין, והטעם שיורה וילמד עובי רדיים, ור' שלמה בר' יהורה אמר שאין לו דומה וטעמו נפהאת.

ס"ח לא שְׁעֻרּוֹם אֲבוֹתֵיכֶם (רבirim ל"ב), אמר ר' אדונים כי הנanon פי' בו לא שערו לכם אבותיכם, והוא לא פי' בו מארמה, ויאמר ר' יצחק בר' שאל נ"ע שהוא מנורת לשעראים והטעם לא היה בדעתם ישיהו שעירים; והנanon בעני כמו ושעריו חרבו מאור, אולי בכיה דעתה הנanon והמלה מפעלים העומדים, וטעמו לא שערו מהם ר"ל לא פרדו מהם, וכמו זה בני יצאו שחתם יוצאו ממי.

ברמי

סְטוּ בְּרַמִּי יְמִי (ישועה ל"ה), אמר הנאון בלחלוח והטעם
בגפן ברמן. וו"א בדמן מנורת דמות ואם הוא ל' במו צו לצו,
ורוב המפרשים פרשוה בהכרת ימי כמו כמו: ורמשתי אמך ..

ע) לא אָרְאָה יְהָ (ישועה ל"ח), אמר הנאון כתעם הוראה
לא הביא ראייה, ויאמר ר' אדרונים כי איןנו בכל המקרא. ונובל
لتunken דברי הנאון, כי ראות מעשה אליהם היא הוראה ..

עא) דָּרְיִ נְפָע (ישועה ל"ח), אמר הנאון מלשון ארמית,
כמו מדור, ויפה פי' ואולי כל דורין מגנורה. ואת ..

עב) מְקֹזֶת בְּעֵגֶל (איוב ל"ח), אמר ר' אדרונים כי פי'
מורות כמו טולות, ואני ישר רק הוא כוכב שיקרא בשם זה. אך
شمות היכבים חמנאים, וטעמו מן החזרה תבואה סופה שלפעמים ה'
משנה התחולות ונקרא חדר בעבור שאין ישוב ברורים כי כלו בצפון,
ויאמר ר' משה הכהן כי מоловות שם רוח כמו וממורים קרה .. והכהנה
דברי ר' אדרונים ..

עג) נְעִישׁ עַל בְּנֵי פְּנִיחָם (איוב שם), אמר הנאון כמו עמה
כמו ויבואו האנשים על הנשים. ויפה פירש ור' אדרונים החריש ..

עד) פְּרֻעֹות אֹיְב (דברים ל"ב), אמר הנאון פורענות ואיננו
רחוק, ויאמר ר' אדרונים כי הנאון אמר בפיוטיו מהונדר הנדר,
ואנחתה מן אהה, ואני אשיבנו ידענו כי פיוטי כל איש מורה
כלם על זה הדרך נס רוב פיוטי אנשי מערב ומשפתם לבקש מלות
זרות וקשות, ואין תימה על זה כי לא נודע דרכוק לשון הקרש
עד קום ר' יהודה ב"ר דוד ראש המדקדקים, ואם באנו לירדק
בספרים שאינם דרך חרוזים נמצוא בהם טיעות רבות ברכודק נס
בטעמי המלות, אף כי בכל חרוז .. ושאמורה כי ביום שנירח חברת
תרוג לפניו קרתנו שי עמוד הלא אתה אומר בחרוזים .. ולב מהו
לך ..

לך ברא ואיך יוכל האדם לבראו לב אחד לעצמו הלא ידעת אם לא שמעת כי הבורא אחד? וזאת הטלה לא נמצאה בכל המקרא מטעם וזה כי אם על השם לבדו.

עה) אמר עוד ר' אדרוניים כי הנאון אמר עיר תחולת כמו תהלות, ובתוכהו נחלת ספרה, ור' אדרוניים דם. ודעתי כי תחולת סמוך למלה חסירה כמו ושכורת ולא מין, רק נחלת ספרה אינו כן כי היל' בקמ"ץ נдол הפך כל סמוך על בן טומו כמו נחלה ספרי ר' משה הכהן. —

עו) צור תעודה (ישעיה ח'), אמר הנאון שומר העדות חתום תורה לא רצה להחביאה כמו וחתום הספר, צוהו לכתבה זלי זה לא היה ראוי לכתבה; ור' אדרוניים שתק, והנכון כי הדבר דפוך כטעם כי חתום הוא על בן אמר הנביא המסתיר פניו מבית יעקב, וטעם לכתוב ספר החתום בדניאל בעבור שהמשיכלים יבינו החחותם בעת קץ.

עז) פְּלִגִּי טִים (aicha ג'), האביר ר"א פי' הנאון עז והוא נבון.

צח) חַשְׁמָגִים (תהלים ס"ח), אמר ר' משה הכהן שהוא בגיןה השמוני וטעמו סגן. —

עט) פְּבָרֶת אָרֶץ (בראשית ל"ה), אמר הנאון כמו לי זהכ' אינו שורש ואין לו חבר, ור' אדרוניים אמר מנורת כביד ווזוא נבון גם אם מעט רחוק. —

פ) טֵי פְּעֵל וְעֹשֶׂה (ישעיה מ"א), אמר הנאון שהוא עתיד במו ועשה בצלאל ונכון הוא, גם יתכן היותו עבר כמו אף עשייתו. —

פה) נִפְלָה (בראשית מ'), אמר הנאון שפי' ותלא — בחלוּף ח'

ה' בא', ונכון שיתחלף רק בהחלה המלה שהוא נוספּ בעבור שלא יתכן לעולם, ואני אומר שיתבן שפּי הנanon אין בחלוּףּ רק בטעם כאדם נלאה לא יידע מה יעשה, והוא נכון מטפשות ר' אדונים כי מה טעם לאמיר שהשתטו אנשי מצרים ? רק טעמו שלא ידעו מה עשו, וכמוهو במתלהה המראה עצמו אבלו לא ידע מה יעשה.

פֿב) **על אַיִלָּת הַשְׁחָר** (תהלים כ"ב), אמר הנanon בטעם כנבר אין איל, ויאמר ר"א שהוא כמו אילת אהבים ולא הוכיר לפּי טעם ; ולדעתי הוא תחלה פיות ברבבי חזק או דרך משל כשיר השירים, והוא טעם בך בטחו. —

פֿג) **בְּדֹור** (ישעה כ"ב), ויאמר הנanon כי בדור שורש לכידור ; ור' אדונים אמר שהתייבה מושלשת והכ' נספּ ואינה כי אם שנייה כי אותן המשך לא יספר גם לכידור אינה מלה מחומשת רק מושלשת. —

פֿד) — ויאמר הנanon כי ישעה היה לשונו צח ונעים ויאמר ר' אדונים כי זאת טעות לפי שכל דברי המקרא הם דברי השם והטעות ביד ר"א כי טעמי המלות הם נכוחות ודמיונות יחד שם השם בשמות הנביא והוא ירכיב הטעמים כפי כחו קיבל בתחלה מהשם וכפי תולדתו ומשפטו לו לי שאין ספר זה מוכן לדברים פאלה : —

פֿה) — ויאמר הנanon כי שמות החיות לא יסמכו, ור"א אמר כי יסמכו ויוודעו ואמר שנכון לומר יעקבום ויעקבנו, וזה טעות גדולה כי לא נמצא כוה בכל המקרא ועדיו עדי שקר כי הלבנון אינו שם חי ובני היזחרא הוא זית ואם הפּי לפי דעתו בני היזחרא הה"א לא בא רק על שם שהוא כמו מין כמו שבט המנשה הלא תורה שיוכל האדם לומר ישמעאלים כי ישמעאלים שם המין ולא יאמר ישמעאלים לב' אנשים שהםם ישמעאל, כי היחס דרך מהשם הפרטוי. —

האהלי

(ט) **הָאֲחֵי** (יהושע ז'), מלחת שם כולל וטעמו האות של
ואת דרך אחרת ואם היא ורוה.

(פ) **וְיַוְלִיךְתָּה** (דניאל י"א), אמר הגאון כמו האומרה בלבבות,
והמפיק בסוף בעבור אותן ה' וטענה בו ר"א טיעות רבים.

(פח) **דָּבָר הַמְּלָכָה נְחוֹזֵין** (שמואל א' כ"א), אמר הגאון כמו
לחוץ בחלוף נ' בל', ויאמר ר"א שהוא מנורת וחיצית את המלוכה,
זה טעות גדולה בדרוקן כי הנ' שורש בן נבוב ילגבב ולא יתכן
היוותו מבניין נפעל ולאו במשכקל נכון איך יאמר נחוץ מוחצית רק
נכחיה כמו ואשר היה נעשה ליום אחר, ולדעתי דברי הגאון:Nכוניות
בטעם כי פ"י נחוץ כמו לחוץ רק לא יתחלף אותן כי אם שי'
בם' וו' עם צ' ואותיות הנוחות לבדים.

(פט) **נְעָרָבוֹ** (שמות ט"ו), אמר הגאון כמו עדמת חטאים
ותמה ר"א טפי' זה ואין לו פ"י אותו רק בדרך דרש שאינו על
פשותו של טקרה.

צְבָעָן לְקָם (שמות ט"ו), פ"י הגאון כמו ועננה ונכון
הוא, גם דברי ר' ארונים נכונים.

(צא) **אֶרְךְ דְּאָכֵר** (יוחוקאל י"ז), אמר ר' ארונים שפי'
הגאון כמו על אברתו ושאיין לו טעות כלל.

(צב) **יְהֹשִׁיעָה** (תהלים כ'), אמר ר"א שפי' או מושעינו
או מלך וכמו מה לך היס; ולדעתי הוא כמשמעותו וככה אומר כי
הושיע ה' משיחו והטעם כאשר נקרא קול אחד ואנחנו בשם
אליהינו נזכיר הושעינו בישועת משיחינו ועננו. --

(צג) **הַשְּׁמֵר בְּזַקְתָּה** (ישעיה ז'), אמר הגאון שהוא לשון
שמירה

שמירה, ור"א אמר שהוא מנורה ושקט הוא אל שמרי והעדר שהטלה מלרע, ואין זאת ראייה כי מנהג הנפוץ להיות פעם מלעל פעם מלרע, כמ' ויצמד ויאסף משוע. וכן יאמר השמר מלעל ומלרע כי אין משפט לשון הקדרש לעשוות הפרש בטעמיים אם היו טשינימ בעולאים כי אם בשמות וטעם השמר והשקט שיישמר מעשות מלחתה רק ישיקות וכמו זה ויראו מכם ונשמרם מאור והעדר על פ' כי אין עשה פעולה מנורה שמרי והוא רחוק מאד.

צד) צלמיות (איוב נ'), אמר הגאון שהוא שתי מלאות, ויאמר ר' אדונים שנוקף ה' על צלם והביא תברים, ואין דומים לו ואמר הפרשונה מן פרש ומטה יעשה בד' ואיןו כי אם מהעקרייםanganria מלבכים, ולפי דעתך מלאה צלמות כמו חזק והוא עיקר ועל כן לא יסור לעולם.

צד) פנאר בקייטור (זהל"ם קי"ט), אמר הגאון שהוא מן נודר, והדין עם ר' אדונים רק הוא כמשמעותו לנאר שיטשר בהיות בקייטור מקום ען.

צד) במנים (זהל"ם ק"ג), אמר הגאון כמו מינים, ויאמר ר' אדונים שהוא והטעם כל' גנון אחר, ובבריו הגאון אמרת בעבור ה' והם' לשון רבים במשפט ופעמים ישימו העברים הדגש תחת אותן המשך בחסר, א"כ הוא גנון בכלים רבים ולא כשאר גנונים ודבר זה ידוע גם היום.

צד) פטז חרבות (זהל"ם ט'), אמר הגאון מלשון חרבן, ויאמר ר' אדונים מן חרב בטעם גוי אל גוי חרב, ואין זה טעם המקום הלא תורה אחרת, וורדים נתשת, ויש ספרים שה' הטוען אע"פ שנכון להיות פתוח, ובבריו הגאון אינם רוחקים.

צד) צעקה ויין שטצע (זהל"ם ל"ד), אמר הגאון עם הצדיקים ידבר

ידבר ויאמר ר"א שדבר רשותם ודברו שניהם נבונים שיש פסוקים דבקים עם הקרבם להם כמו ואם שלש אלה, ואף לא מתק העשה כן.

צט) **מְאוֹיִבִים כַּגַּדֵּה** (ההליים ס"ח), אמר הגאון כמו מהן, ור"א אמר כי הוא כמו טמן והנבן שהמללה וורה כי אין טעם לדברי ר' אדרוניים, ואולי היא מורכבה כמו עדנה את אשר ערד והטעם מכל אויב שתבקש, הוא בירך, גם רחוק. —

ק) **פָּתָעֶר מְלֻטָּשׁ עֲשֶׂה רַמִּיה** (ההליים נ"ב), כורת ומעות כך אמר ר' אדרוניים על הגאון — זה לא יתכן — דרך פי' הבהיר שעשויה רמיה ידמה לתער מלוטש.

קא) **יִנְהַגְנוּ עַל־כָּוֹזָת** (ההליים ט"ח), אמר הגאון ישיבנו לימי עולםנו וככה פירוש ר' משה הכתן ספידי, ור"א פי' מנורת נעלם, ויקומו טוענים עליו שלא חמצו ואת הנורה במנורתה והראיתי להם עולםנו למאור פניך, ואדרו כי פי' עונות עולםינו ולא דברו נבונה מהיות אחריו למאור פניך הרבק עם דבר נעלם ולדעתה פי' עלמות מנורת עולם, והטעם הוא אלהינו עולם ועד. העומד לעולם הוא יהיה המנהיג שלנו ואין מענה מחסرون הלמ"ד כי העוד ה' מלך עולם ועד. אמרתי עולם חסד יבנה שפי' אין כאשר חשבו רובי המפרשים, ואם יוסיף לטעון איך ידבר עלמות מנורת עולם אין חימה כי אמר לעילום וחכמיינו ז"ל עולמית.

קב או **הַנְּקָה אֶלְלוֹזִים** (דברים ר'), אמר הגאון שהוא קדרש והעד הנסה בעבר שיש לו יכולות כי מה טעם לאמר הייש אל שיעשה בכמה רק הטעם שהחשים עשה בעברם מה שלא עשה עם גוי בעולם.

קנ) **לֹא אִמְצֵן בָּם** (דברים ל"ב), אמר הגאון אמונה, ויאמר ר"א שהוא תואר והטעם לשון יחיד כמו פסו אמוניים, אמוניים

אמונים נוצר היה, ואני אומר ששניהם נכונים כי מצאנו שומר אמונים שם ולא תואר, וה"א אמרן בלי ספק. —

קד) **מִשְׁתַחֲוִיתָם** (יו"ק אל ח'), נכוון היה הטלה מרכיבת מפעול עבר ומפעול הווה והטעם משתווים עם השתחויות כמו **יֹשֶׁבֶת בְּלֵבָנוֹן מִקְוָנָת בְּאָרוֹזִים**. —

כח) **הָעִיר הַזֹּאת תְּשַׂרְפֵּת בְּאָשׁ** (ירמיה ל"ח), לרעת בן קרייש הת' שלא לנוכח כמו באור תשרף, ואין צורך, רק הת' לנוכח זהה וטהעם שתסבב שרפהה וכאלו. אותה תשרף אותה השיליכה אל היוצר לבן קרייש שחכר מלאת בית, וכשיאמר אל היוצר כאלו אמר אל בית היוצר. —

כט) **וְהַצְרוֹתִי לְהָם לְמַעַן יִמְצָאוּ** (ירמיה ז'), אמר כי פ' הכתוב שהשם יביא עליהם רבים ויצר להם והוא נתרבים במלים אחר למתן ימצאו אוותם הקולעת.

כח) **עַת נִצְבֵּרְתָּ מִפְּנֵים** (יו"ק אל כ"ז), אמר שנגן היה נשברת הדבר עמה והנכון שתחמיר מלאת היהת.

כח) **וְשֹׁׁרְבָּהּמֹת יִחְזִין** (חבקוק ב'), אמר כמו ייחיך כי הדבר עמו, ואני אומר שתחמיר מלאת מחשבותיך הרומה לה.

קט) **וּבְאַשְׁתָּ גְּעִירִיק אל יִבְנֹוד** (מלאכי ב'), [א' ר"א] דאי היותו הבוגדו. זאת טעות גדולה, כי היא שב מלאת ברוחכם שימצא לשון זכר ונקבה.

כט) **וְצַם יְדִיבֵר עַמְנוֹ** (הושע י"ב), אמר ר"א כמו עמו, ולא יתכן שיווסף הנכיא, אלא שהתנגנא על ירבעם בן יוаш בבית אל, ושב ותangenא עליו הושע בן בארי ובעבור שניהם אמר כי **המֶלֶךְ**

המלאך מצא יעקב בביה אל בשובו מהרן וברך אותו ועוד נשאר כח למקום שם ידבר עמו.

קיא) אָרְאָנוּ גִּפְלָאוֹת (מיכח ז'), אמר ר"א כמו הראנו ולא אמר מאומה ופי' יאמר לישראל השומעים דבריו של נבייא מארץ מערם אראה בניק נפלאות זהה לשון קזר.

קיב) בְּמַצּוֹלֹת יִם כֵּד דְּטָאָתֶם (מיכח ז'), אמר ר' אדונים הנכון כל חטאינו ונכון היא כמשמעו והט' בעבור שאמר בתחללה לשארית נח'תו, ואם טען טוען הלא קרוב אליו ישוב ירחמננו הראנו לו תבלעמו ארץ וקרוב אליו מי כטוך באלים ורבים בכחה.

קינ) אִם לֹא נִכְחַד קִימָנוּ (איוב כ"ב), אמר ר' אדונים קומתם ואיינו פעל עבר וראויה היה להדגיש במו דיןיהם וכבר פי' בספר.

קור) אֲשֶׁר יָרְאָתָּי הִיא הַתְּהִלָּל (משל ל"א), הוא חסר כמו הנמצא ביתה.

קטנ) כִּי יִבְשֵׂי גִּיאָלִים (ישעה ב'), אמר ר' אדונים הנכון חבשו ולדעתו החסר מלא בניכם.

קטז) וְאֶלְם בְּלָם הַצּוֹבוֹ (איוב י"ז), אמר ר' אדונים כמו כלכם ואין הטעם בכך אלא אתם ואחרים.—

קייז) זְרוֹעַם לְבָקָרִים (ישעה ל"ב), אמר ר"א הנכון זרוענו ולפי דעתינו ורועל המתוקים.

קיח) כָּל קָדוֹשִׁים עַטְה (וכירה י"ד), אמר ר"א עמו ולדעתו מתנבא לנוכח ירושלים ככתוב לטعلاה וחלק שלך.

קיט) פְּקוֹד אָזְגִים וְלֹא יַצְפָּע (ישעה ט"ב), אמר ר' אדרונים הנכון תשטע ולפי דעתו לא ישמע השומע וכמותו: ויאמר ל'וסף. —

כב) זֶכְלָה פְּתַחַת מְרוֹקֵה (יהוקאל כ"ט), אמר ר' אדרונים כמו כנף, וזאת טעות נדולה, גם טעה בפי כחות חבורות ובמלת עumo פלשותם וכבר פ". —

כבא) וְאָמַר לֹא יַגְּאֵל הַגִּידָה לִי (רות ד'), אמר ר' א הנכון חגאל ולפי דעתך אין צורך כי בן פ"י ואם לא יגאל נגאל אותה אדע כי אין זולחך לנגאל ואהיה אחריך. —

כבב) הַגִּנְיִי יַסְפִּיף (ישעה כ"ט), אמר ר' אדרונים הנכון אוסף, ולפי דעתך הוא מבניין הקל מגורת ומספרתי ליפרת ובמשקלתו אתה חומך גורלי. —

כבג) מְפֻעָמָרְךָ יְהִירָה (ישעה כ"ב), אמר ר"א כמו אהרטך וכן צורך כי תחוור לאובי או להרים,

כבד) הַלְּקָה הַיָּוָן הַגִּנְיִי שֵׁם (טהשע ג'), לפי דעתך היה ניסוף ומוהו רבים.

כבה) בַּי יִסְרָאֵל בְּנֵךְ (דברים ז'), לשון יחיד ורוב מקרים טלאים ממנה כי המדבר פעם ידבר עם הפרטים ופעם בדרך כלל כמו יהיו לי שור וחמור רק אביך הראשון חטא אינו על ירכעם בן נבט שהמליכו ישראל ולא על פיו ה'. —

כבו) — ואשר הוכיר כי אלהים קדושים כמו קדושים, לא אמר מאומה כי למה פחר מלחת קדושים ושכח אלהים והאמת שבכל מעשה ג' על עיי מלאכיו על בן פעם יקרא בלשון יחיד ופעם בלשון

בלשון רבים והשם הנקרא הוא לשון רבים ואסור לאומרו בלשון
יחיר ואין ספר זה מוכן לדבר על סור שם הנכבר והנורא כי עמוק הוא.

כב) נִבְאָ אֵלִי אֲנָשִׁים (יהוקאל י"ד), על הנחל שביהם
אמר כמו ויצאו עד חברון רמו ללב לבדו.

כח) וְאֶל אַרְתָּה יִשְׂרָאֵל לَا יִבָּאֵז קַצְתָּ כִּי אֵלִי (ז)
ונאסר עד (שמואל י"ב), הנכון ששאל המלך ענה ואמר עד.

כט) וַיַּקְרֹא אֵלָיו יְשֻׁעָה ל'ז), נכן הוא שלקח חוקתו
הכפרים שהיו רבים והוא, שהיה בו רוב הדברים פרשו לפני ה'.

כל) עַמְלָל נְבָקִילִיט תִּגְעַנְיו (קהלת י'), לפי דעתינו תינע
כל אחר ואחר אשר לא ידע וכמוות בנות צערה עלי שור, על
בניה כי איןנו, ונגינותו ננגן, ובבל היהודים.

כלא) יְהִי אָקָרִיתוּ לְהַכְּרִית (תהלים ק"ט), הרבה ירבו
לנקבה כמו לזכר וכמוות כי יהיה נערה בחולה.

כלב) לִיּוֹם עֲבָרוֹת יוֹבָל (איוב כ"א). כולם התוציאו
מורות בעתו פרשתיו סמרק כל אחד.

קלג) — וּבְמִלְתָּא יְחִזּוּ פְּגַיְמָו (תהלים י"ח), אין צורך כי
הוא לשון רבים כמו נעשה אדם בצלמנו.

קלד) וְעַלְּתָה בָּאֹז (עמוס ח'), יתכן היוו כמשמעותו או אם
הוא חסר " אין תימה כי אותיות המשך ימצאו נוספים ונדרירים
ובכח לא יהל שם ערבי, מקוני רמים, כי על יום טוב בנו.

קלה) וְעַלְּתָה אָח (יהוקאל י"ח), יתכן היוו כמשמעותו,
וחטעם אייה מהם תהיה, ולהיות אחד אייז נטען, כי איך יהיה
אחד

אחר מאה, ודרך המתרגם אינה בדרך פשוט.

כלו) — ואתמה על ר' אדונים איך יתכן היהות על דל שפתי כטעם דלותי, ואם הוא מוגרת דלותי יהיה ב' בראשים, כי הטעם יוכיח שהוא שורש או שנייהם מעולם הلم"ד, ובא' הת' תחת הה"א כמו שפתי, ע"כ באה הטלה מלעיל במשפט חפירה הפארה. אשה אשת, כי מצאנווهو במקום מוכרת, נפל אשת אין הפרש בין סמוך ובין מוכרת.

כלו) **שרשות** (שמות כ"ח), נכפל הריש, כי שרשות גדרות הוא השורש הפך דברי ר' אדונים.

קלח) **סומפניא** (דניאל ר'), טלה ארמית ואין צורך להזכיר.

קלט) **למהת הפלקה** (ר"ה א' כ"ב), אמר ר' אדונים ומנדת בלו והלק, יתכן פ" רק אין למהת המלך חסר נו"ן, תרע שייאמר בלשון ארמי תנרה.

קמ) **גָּאַמְּאֹד** (ישעה כ"ה), חסר ה' מלמד הפעל הגעלם כמו צו לזו.

קמא) **בלבפת אייש** (שמות ב'), אמר ר' אדונים כמו להבת אש ואני נכוון כי לא יuder הה"א כי אבסוף הטלה שדומה לאל"ף המשך, א"כ אין פירוש כ"א בלב אש, ואין טענה למזה לא נקרים זכר האש כי לא יזק בעבור שנפתח ח' הלמד' שמשמעות השמות משתנים אין קץ להם, וכמו ובגנה אשר מים אין לה.

קמבע) **צָרֵןָאָר** (ישעה ו'), גם זאת טעה גדוולה ביד ר' אדונים שפירוש צורה, ואני ה"א במשפטו, והטעם ואובייראת וראור

זהאור שחשך בהרים הגדינה ראה מעוף צוקה.

קמן) בְּלָה בְּקִיּוֹת (שמואל ב' י"א), הם ב' שרשים א' נט' ה' בסוף התינכה כמו לא יבללה מטך לא הכללה רחמייך.

קמץ) חַנְקֵתִי (איוב ז'), הנכוןתו, והתעט שאלתי ובקשתי כו אלו בדברי ר' אדונים [ג] היהתו ולא תיו.

קמה סותה (בראשית מ"ט), כבר כי שם ב' שרשים מנורת סותה מסותה.

קמן) לְבִיא (ישעה כ"א), פחו"ח הלמ"ד על ה' בנין הנוסף, כמו לשמיד, ולנפיל ירך, שאוותיות המשך ימצאו גערדים.

קמץ) עֲקָרוֹ שָׂור (בראשית מ"ט), אמר ר' אדונים שפי' הנאון חומה, ולשקל הדעת פירש שור ממש ולדעת פי' הנאון נכון שהיה שם מוקפת חומה, ואם אמר האומר למזה אינו בשוריק כמו עלי שור ? נשיב כי החול"ם והשור"ק יחלפו בפעלים ובשמות :

קמה יונת אלים (תהלים נ"ו), אמר ר"א שהນאון פי' מנורת לא תונו והוא לא פירש בו מאומה והנכון משעם חול"ם שהוא יונה ממש.

קמץ) בְּעֵם רֹוחֶן (ישעה י"ח), אמר הנאון שיכוך, ומתוך שבמלה זו יפרש המפרש ברצונו אין להשיב על הנאון.

קן) וְכִסְילֵיכֶם (ישעה י"ג), פי' הנאון מולות וד"א מהשאה. ולפי דעתו הם כוכבים שהם בשני הסדרנים ע"ב נקרא הא' אוזם, הורני הנמלים, וטעם וכיסיליהם קרובי לנורת על הבמלים, חמנים

קנא חפניהם (איוב כ"ז), פ"י הנאון אלול ונראה שלא ישפיחשו לר"א, זירע כי הוא מגורת חמה;

קנב מכויש מכתם (ישעה ב'), אמר ר"א שהນאון אמר שהוא כמשמעותו, והטעם שהוא מביטים אליו, ואולי הנאון חפש דרך הטעם,אמין לא יחזר המליה שאינו מאותיות המשך, ומ"י שמכתו אליו מבטו עליו.

קנג אפאייהם (דברים ל"ב), אמר הנאון לשון אף' ויאמר ד"א מגורת פאת; זההן שהמליה יהירתה, אעפ"י שפ"ר ר"א גם הוא נבון.

קנרד חיפויין (ישעה כ"ה), פ"י הנאון המתמירים על דיין ונחלמו לו, כמו והלמה סירה ויפה פירש.

קנה בשבה וגנת (ישעה ל'), אמר הנאון בתשובה והאמת שהוא כבתו בהשתק וכמו שובה ה', וכמו אם ישוב ולא ישוב זהה פ"י היפלו ולא יקומו, והוחשו ישראאל שנפלו ולא יקומו אם ישבו אליו ולא ישקטו במקומם, וכמו אם חשוב אליו השוב, והעד שאמר בסוף, ולא חנו, וטעמו כפול.

קנו — ואומר הנאון שיזיד פסוקים הם זוגות; ואומר ר' אדונים שדבריו אמת בלתי שני פסוקים שאיןם סמוכים. ואני אומר שפט הנאון על אחד מהקרטונים וכבר פ"י הו"ד שאיןם סמוכים, וקשה שבכולם: ה' הטוב יברר בעד, פ"י בט' המאונים.

קנו זברד ברחת העיר (ישעה ל"ב), אמר הנאון ובעת הברד תברד ובעת החום תחום, ור"א לא פ"י בו מאומה והנeon שה' יברדי פעיל עבר הוא, ע"כ הד' פחוח כמשפט, וטעם ברות העיר במוהר העיר ולא במקומות ישוב.

כלוונך

קנח) בְּגַלְוִתֶּךָ (ישעה ל"ג), אמר הנואן טלשן ליאתא,
אולם פ"י על טעם דבר כי מרדוק הלשון לא יתכן, ונכון שהוא
כמו כהתריך שהוא כפול במשפט, ו"א שכמוו יטה לארץ ממלכת
וhteעם כמעט רחוק,

קנט) בְּחֵיל קָבֵד (מלכים ח' י"א), אמר הנואן שהוא כמו
בחiliary, ואעפ"י שבא כמו סטך נכון שסטך למלחה חסנה, ווhteעם
בחיל גוי בר ובך, והיה כבד, וכן כיין התוב, כיין מקום פלוני
הטוב, וכן שומר מה מלל. הטעם אם מליל שלישי או תשיעי
לחודש בליל שודר ער מואב כמו בליל פלוני.

קב) הַמֶּלֶךְ קָאשֹׁור (ישעה י"א), אמר הנואן כמו אדון
הברית, ולפי דעתך הוא קארה המלך מלך אשור, הארון ארון
הברית העם המלחמה העם עם המלחמה, הנבואה עורד הנביא
הנבואה נבואת עורד הנביא, האולה שורה אמו האוהל אוהל
שרה, ורבנים בכלה.

קסא) רְשָׁאָנְגָּנָּךְ (ישעה ל"ז), אמר הנואן כי הנ"ז נספה,
וhteעם כמו שאונך ור"א החריש, ופי' הנואן נכון הוא, כי לא
יכול מפרש לומר רבר אחר בעבור עליה באוני. ולפי דעתך דבוקע
למעלה, ווhteעם יען התרגנן אליו והתרנו שאנרכ.

קסב) כָּאן וְלְהָבָא חָסֵר בְּכִי, אמר הנואן שאין לו חבר,
ופי' מקומו או חמתו, וכל המפרשים ור"א פירשו בעינוי והקוראים
ספריו ייחסבו כי ידע לו חבר אולי הוא כמו עד כי יבוא שילה
ושרת עצמו ואחר עמו, כמו נוכירה דודין מין וכ' באל שדי,
וככה פ"י כיוולה אפעה אשגן.

אמור אברם המתר : זה ספר ההשיבות שהשיב ר' אדונים מצאתי בארץ מצרים, והיו בו טיעיות סופר הרבה. כי מנהג מחבריינו במקומות האלה, שלא יברקו ס' הנכתב מהספר והנה הסופר הראשון טעה, וווסף השני על חמתה הראשון פשע. ערך שלא יוכל אדם להנצל משבושי הספר. והשם השוכן עד לבדו ישא עין כלנו כרוב רחמי. גם העתק שהועתק ממנו וזה הספר היה מימים רבים ישן נושא ולא מתראים אותיותו. והנייר חתוך, והכתיבת משובשת. והרבה טרחות לתקן ולא תקנתי אחת מני אלף, ولو היו מניה ספרים בלשכת הגות הרבה טרחים ושכרים: פאוד,

ספר הצחוק

על שחוק השק אקי, לך אברהם בן עזרא ז"ל.

אשר שר שיר במלחמה ערוכה, קדומה מימי קדם נסכה,
ערוכה מתי שלב ובינה, קבועה עלי טורים שטונה, ועל כל טור
זטור בהם חוקות, עלי לוח שטונה סולקות, וקיטורות מוחבעים
רצופים, ושם המחנות עומדים אופפים, מלכים נצבו עם מחניהם,
להלחם והוא בין שניים, פני כלם להלחם נכנים, והטה נסעים
תמיד וחונים, ואין שילפיהם במלחמות חרבות, ומלחמתם פלאכת
מחשובות, ונכרים בסטנים ומומות, בפניהם רשותות וחוטפה,
ואדם יחוות אותם גנושים, ירמה כי אדומים הם וכושים, וכושים
בקרב פשטו יידיהם, אדומים יצאו אל אחריהם, והרגלים ידרון
בתחלה, למלחמה נוכח המסללה, וחרגלו יהי הולך לנגןו, ואתה
אויביו יהי נומה לכלרו, ולא יטה בעת לבת אשורי, ולא ישיב
פעמיו לאחוריו, ואם ירחק יויטה מנבלו, ועוד טור השמיini יעליה
לו, כמו פריש לכל פעם יהיו שב, ומלחמותם במלחמותו החושב,
והפרש יהיו נומה פסעי, ומסעוי לאربעת רביעיו, ואם ירצה יידلغ
בתחלה, לכל עבר שלשה במסללה, והופיל בקרב הולך וקרב,
והוא נצב עלי הצר באורב, כמו פרד חליכתו אבל יש יתרון
למה שהוא משלש, והסום בקרב רגלו מאד קל, ויתהלהך על דרך
מעקל, עקלקלות דרכיו לא סלולות. בחוץ בתים שלשה לו גובלות,
והחורך יהלוך מישור בדרכו, ובשרה עלי רחבי וארכו, ודרך עקשין
זהו לא יבקש, נחיכו מבלי נפתל ועקש, וحملך מהלך על אדרוי,
לבב רוחות ויעזר את עבדיו, ויוזר בעת שבתו וצאתו, להלחם
ובמקרים

ובמקומות תחנותו, ואם אויבנו באיבה יעלה לו, וונגר בו ויברכו מנגבומו. ואם חרוק באיבה ידרפהו, ומחרד לחדר ירדפהו, ויש עתים אשר יברך לפניו, ועתים יש לסתרו לו המונו, וכולם הורגים אלה לאלה, וזה את זה ברוח מהה מלחה, ובגבוריו שנים הטלכיהם, חללים מבלי רם הם שפיכים, ועתים יגברו כושים עליהם, וינוסו אדומים מפניהם. ועתים כי אדרום יגבר וכושים ומלכים בקרבם הם נחלשים, והמלך יהי נחפש בשחתם, בלי חמללה וילבד בראשתם, ואין מנוס להנצל וומפלט, ואין מברך לעיר מכפר ומקלט, ועל יד צר יהי נשפט ונשפט, ואין מציל ולחרג יהי מט, וחילו בעדו כולם ימותון, ואת נפשם פדרות נפש ישירון, והפארהם כבר נסעו ואינם, בשורת שכבר נגע אדרונים, וויסיפו להלחם שנייה,* ו' את כל הרגוניהם הchia.

כזד מליצה צחה על שעוזן השקאקי

עשה הפארה המליך

ר' מנשטור אבן יהויה דל

בראשית ממלכת החילים העומדים לפניך, מלך ביפוי תחינה
עיניך, הנה נצב בראש כל צבאיו, ירייח יריע אפ יצירה, יתגבר
על שונאיו, בעוצם ידו ונבוrhoו, ישען על ביתו, בית רביעי
מכון לשבתו, ותהיה ראשית ממלכתו, נצבה שנל לימיינו, ויתן חנו,
ולפנינו שני פרשים נכוונים, סוסים מווינים, ושני פילים צופים
מיימים ומשמאלים, ושני רוקים משני עבריהם, מהה נסיכיהם
ושריהם, ואשר כח בהם, ולפנוי אלה שנים אחרים מקומם לא
נעלים, מהה גבוריים אשר מעולים, ואלה הם מושבותם, גרגלי^{ברורה}
מחנותם, למשפחותם לבית אבותם, ועתה לך נרוה דורים, ונתהי
לך מHALCIM בין העומדים, אגיד לך מסע החיל הוה ודברי בשפה

*) אחכון נכל פה [?] ויל לאטיכ כל קלונייס לתחיס — פמעתיק.

ברורה, מшибיו מלחמה שורה, המליך ללבת מבית לבית ממשלתו, אחת דתו בין באלבoston בין ישר במרוצה, כל אשר חפץ עשה, ולא ירום לבבו להרחב צעריו ביד רמה, או ימות במלחמה, ובתי דפיילים אשר בס הולכים בלי מעדר, שלשה המה מטבי צער, זלולי בשלשת בתים דרך עקלתון לבם לא ישיתו, לא ירעו ולא ישחוו, הנה אלה נסעו מוה מלאכיהם נגמלה, והפרשיות שות שתו השורה, כל אחד חגור בלי מלחמה, והוא נחרו אימה, בית אחד ילק באלבoston בקומו, ובית שני טרם יעדր ממקומו. שם ישר נוכח עמו, ולפני הרוקים מהלכם כשר, יש דרך ישר, תנוועה אחת לארכעתם לא יסכו בלבתם, כל הדרך אשר לפניו ילק כל אחד אם בכח ינבר, ואין דובר אליו דבר, רק אם אחד מהשרים ועבורי המליך לפניהם. אין כח בהם לעבור עליהם, לא מהmons ולא מהמהם. והגבול אשר עדיו ילק כל אחד בלבד. כי ירט הדרכ לנגדו, ואף גם זאת במא גדולacho, כי לפעמים אחד מצעריו החיל יקחנו בשלוום שודד יבואנו, ולמלך בעל מלחמות. אין שוה לעמוד בקזהה הרוך לעומתם, וללבת שם לא ינסה, לא יראה ולא ימزا, ולתי יוסתר אחריו העם למגן ולמחסה, וגודה מגבר יכסה; ואם יקום זהההך בחזין על משענתו, אחרי הראותו, והמלך קם בחמותו, ילק לפניך אמריו שפר להדריך ולהופיע, בכל מקום אשר דבר המליך זורתו מניע, ובאנשים אליו ננסים, הלא כרבתי לך שלישים, והדרכתיך בעומק הzechוק ראשו ורונו, כל אשר לבן בו, ולא נפרק מהם עד אחר אלינו, אשר לא בתבנו, כי אם אשא עזרה לנו. יען כי בשבהה בראש מרים עלי קרה, הוימה היא וסורתה, לבת החגור בעו מתניה, בכיתה לא ישכנו רגליה, הולכת בתים בכל עבר ופנה סביבותיה נראו, שלשה המה נפלאו, ואחרי הרבטה למלאות פעעם ראשונה מאוייה, כמה נאות פסיונותה, מבית לבית באלבoston הליכתה, חוכרת אשה אל אחותה, והמלך לבוש הבדים השחורים בכיתת רביעי לבן מקצה מוה, זה לעומת זה, ובו: זוננו עומרת משמאלו בכיתת אפל, וגונש אל העופל, יען עינו עלייה לא יפקח

יפח, כי אשה כושית ללח; ואין השרש בינוים בכואם לקרארך, בדרך אחד יצאו אליך, בהלך אחר, ומטע אחד, משמן בשרום ירוה, כמוות זה בן מות זה; רק השחרור ינעל בהיות לפניו עם גUIL ורב במרץ, חולכים כעכדים על הארץ, נסעים חבילות חבילות, ווועלן לעלות, מדרלים מבית לבית בנבורה, וונליות דגל ישרה, ואם לשלוול שלל ולכדו בו להם חפץ ורצון, ילכו בית אחר באלבון, ויש מהם רב אונים וויסוף חיל, או יידג באיל. וזהך בכל מהוו חפוץ, ובא עד קזו, שם יקל מנשרי שיטם, ואז ברגלים, ועשה כאשר נפשו חפזה, כל מלאכות שאשה עשויה, שניהם המלכים עולי שיטם, להרג מטחים, מלך אסור ברהטים, זכשbite המלך על מושבו, ויזיהו אחר טעבדי איבבו. לצתת טנבלו אל כל עבר, פן יפגענו בדבר, ואז לצתת מביתו, ומקום לתנוחו, זוחפש ולא מצא, כי אנשי החיל לכלבו נצחים עלייו, שליח בראשת ברגלו, או נהפרק למשחו כבورو, هي ארין והו הורו! ועמו נשאר אחורי לאפס ותויה, כי بما נחשב הוא? ויש פגע אחר בו זח מרים אנשים וישפל, ידכה ישוח ונפל, עת מלך ריבבו אותו מנורלוונו הורייד, עד בלתי השair לו שריד, או ממצבו ויקרו נהרף ונכחדר, איך ירדוף אחד, זה נשמר בכבוד ושרה, זה ימות בנפש מריה, — בן יאבדו כל אויבי הנגיד^{*)} ודורי שי רעתו ואותביו צאת המשם בנבורהו.

^{*)} נלה לי כי כסופל זה כתוב פמליגה צולט וטלה נסמה לנכוז מחד סגנוניים, מוגב למוק כסקלקי, ומלווי פוף מלטו צוק. מהיל.